

Role probační a mediační služby v rámci resocializace jedince

Bc. Simona Dymáková

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Simona Dymáková
Osobní číslo: H22822
Studijní program: N0111A190013 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Role probační a mediační služby v rámci resocializace jedince

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti výkonu trestu, resocializace, probační a mediační služby.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS, 2011. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-115-8.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ, 2010. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
- VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0731-5.
- VETEŠKA, Jaroslav, 2015. Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-898-7.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **11. prosince 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **19. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 11. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 11.4.2024

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé diplomové práce je role Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Diplomová práce je rozdělena na dvě samostatné části, a to na část teoretickou a část praktickou. Cílem teoretické části je pomocí odborné literatury vymezit a popsat činnost Probační a mediační služby, trestu a jeho dopadů na jedince a vymezení pojmů resocializace. Dále popis a charakteristika probačních a resocializačních programů probíhajících v této instituci. V rámci resocializace představuje tato diplomová práce dopady ukládání trestů na osobnost jedince, jeho klíčové problémy a způsoby resocializace, které se Probační a mediační služba snaží v rámci své činnosti na klienta aplikovat. V praktické části práce analyzuje výsledky zkoumání role Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince, a to za pomoci kvantitativního výzkumu, který byl realizován skrze dotazníkové šetření v příslušných pobočkách Probační a mediační služby. Výsledkem výzkumného šetření byly zjištěny výsledky týkající se klíčových problémů a faktorů, které hrají důležitou roli při resocializaci klienta, působení jednotlivých druhů trestů na klienta a navrhované změny stávajících pracovníků, pro zvýšení efektivnosti činnosti služby.

Klíčová slova: resocializace, trest, Probační a mediační služba, klient

ABSTRACT

The subject of my thesis is the role of the Probation and Mediation Service in the resocialization of the individual. The thesis is divided into two separate parts, namely the theoretical part

and some of it practical. The aim of the theoretical part is to define and describe the activities of the Probation and Mediation Service, punishment and its impacts on individuals and the definition of concepts of resocialization. Furthermore, a description and characterization of the probation and resocialization programs underway at this institution. In the context of resocialization, this thesis presents the effects of the imposition of penalties on an individual's personality, its key problems and the ways of resocialization that the Probation and Mediation Service seeks to apply to the client as part of its activities. In the practical part of the work, it analyses the results of an examination of the role of the Probation and Mediation Service in the context of the resocialisation of the individual, with the help of

quantitative research, which was carried out through a questionnaire investigation in the relevant branches of the Probation and Mediation Service. As a result of the research investigation, results were found on key issues and factors that play an important role in resocialising the client, the effect on the client of different types of penalties and the proposed changes to existing staff, in order to increase the efficiency of the service's activities.

Keywords: resocialization, punishment, probation and mediation service, client

Ráda bych poděkovala vedoucí práce, paní PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D. za její rady, čas a příjemnou spolupráci, kterou této práci a mně věnovala. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Probační a mediační služby, kteří byli nápomocni při zprostředkování výzkumného šetření a spolupracovali na výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 INSTITUT PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	14
1.1 PRAVIDLA A STANDARDY SLUŽBY	14
1.2 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA SLUŽBY	16
1.3 ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	17
1.4 HLAVNÍ CÍLE SLUŽBY	22
2 TREST A JEHO DOPADY NA KLIENTA	24
2.1 ALTERNATIVNÍ TREST	24
2.2 TREST ODNĚTÍ SVOBODY	27
2.3 FUNKCE A ÚČEL TRESTU	29
2.4 IDENTIFIKACE KLÍČOVÝCH PROBLÉMŮ KLIENTA.....	30
3 VYMEZENÍ POJMU RESOCIALIZACE	39
3.1 SOCIALIZACE.....	39
3.2 RESOCIALIZACE.....	40
3.3 PROBAČNÍ PROGRAMY.....	42
3.4 STANDARDIZOVANÉ RESOCIALIZAČNÍ PROGRAMY	44
3.5 RECIDIVA	48
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	52
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	52
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	53
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	53
4.4 METODA SBĚRU DAT	54
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	55
5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	57
5.1 ANALÝZA DAT.....	57
5.2 INTERPRETACE DAT	77
DOPORUČENÍ PRO PRAXI	81
DISKUSE	83
ZÁVĚR	85
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	87
OSTATNÍ POUŽITÉ ZDROJE	89

LEGISLAVITA.....	91
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	92
SEZNAM GRAFŮ	93
SEZNAM OBRÁZKŮ	94
SEZNAM TABULEK.....	95
SEZNAM PŘÍLOH.....	96

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem zvolila Roli Probační a mediační služby při resocializaci dospělých osob. Za zastřešující téma lze tedy považovat činnost Probační a mediační služby ČR. Tato instituce usiluje o zprostředkování společensky prospěšného a účinného řešení následků, které vznikají ve spojitosti s trestnou činností. Instituce zajišťuje efektivní výkon alternativních trestů a uložených opatření s důrazem na prevenci kriminality, ochranu společnosti či zájmy poškozených.

V této práci se zaměříme na jednu z činností, kterou služba v rámci své práce s pachateli trestných činů vykonává, a to resocializaci. Jedná se o odborné aktivity, které se snaží o zlepšení životních podmínek a možností pachatelů s cílem usnadnit jim jejich sociální integraci zpět do společnosti. Resocializace je náročný a zdlouhavý proces jak pro pracovníky, kteří se snaží o nápravu jedince, tak i pro samotné pachatele trestných činů, kteří se snaží o velkou změnu ve svém životě.

Resocializační programy poskytované touto službou vycházejí ze zásad restorativní justice a jsou nedílnou součástí alternativních trestů. Programy jsou propojeny s institutem probace dospělých jako takové. U mladistvých jsou programy využity jako samostatná ochranná opatření. Probační a mediační služba také vytvořila samostatné resocializační programy, které se snaží o ještě efektivnější resocializaci pachatele a jeho úspěšné začlenění zpět do společnosti.

Ke zpracování diplomové práce byla zvolena odborná literatura, platné právní předpisy a internetové zdroje, které se zabývají či souvisí s touto tematikou. Hlavním cílem této práce je analyzovat roli Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince.

Diplomová práce je rozdělena na dvě samostatné části, přičemž první je část teoretická a druhá část praktická. Část teoretická je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola se zabývá popisem instituce Probační a mediační služby a jejích činností, druhá kapitola se věnuje trestům, jejich dopadům a vznikajícím problémům klientů služby. Třetí kapitola se zaměřuje na samotnou resocializaci a jevy s ní spojené.

Druhá, tedy praktická část práce se zaměřuje na výzkumný problém a jeho dílčí oblasti, které souvisejí a ovlivňují práci pracovníků Probační a mediační služby při resocializaci svých klientů. Ta probíhá skrze probační a resocializační programy. Cílem praktické části je analýza vlivu aktuálních probačních a resocializačních programů, které se zaměřují

na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta. Výzkumný vzorek této práce tvoří pracovníci Probační a mediační služby, kteří se podílejí na výkonu probačních a resocializačních programů na svých pracovištích. Na začátku empirické části jsme si stanovili výzkumný cíl a výzkumné otázky, podle kterých se budeme snažit analyzovat roli Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Hlavním cílem této diplomové práce je analýza vlivu probačních a resocializačních programů, které se zaměřují na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INSTITUT PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY

Diplomová práce se zaměřuje na roli Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Je tedy důležité představit tuto instituci, která hraje klíčovou roli v trestním soudnictví. Zaměřuje se na alternativní způsoby řešení konfliktů, resocializaci a reintegraci pachatelů zpět do společnosti.

Probační a mediační služba ČR (dále jen „PMS“) patří do multidisciplinární profese, která vychází ze součinnosti práva a sociální práce. Služba usiluje o zprostředkování společensky prospěšného řešení konfliktů, které jsou spojené s trestnou činností, a dále zajišťuje a organizuje důstojný a efektivní výkon alternativních trestů. Služba klade důraz na prevenci kriminality, ochranu společnosti a zájmy poškozených osob. (Raszková a Hoferková, 2014, s. 128)

Motto služby zní: *„Kriminalitu odstranit nedokážeme, ale při práci s pachateli, oběťmi a jinými lidmi, kterých se zločin dotkl, chceme podpořit začátek nového příběhu. Snažíme se o to, aby to byl příběh pozitivní změny“* (Probační a mediační služba, 2023).

Cílem PMS je desistence, tedy proces ukončení páčání trestné činnosti. Služba se řídí restorativním přístupem, což znamená, že usiluje o obnovu právních i společenských vztahů, které jsou narušeny trestným činem. Cílová skupina zahrnuje jak osoby, které byly obviněny či odsouzeny za spáchání trestného činu, tak i osoby, jež byly trestným činem poškozeny. Služba nazývá skupinu osob, se kterou pracuje, jako své klienty.

Jejich definice je:

Pachatel trestného činu je osoba, která je podezřelá, obviněná, obžalovaná či odsouzená ze spáchání trestné činnosti. Toto pojetí však nikterak nepředjímá rozhodnutí soudu o vině pachatele, ale určuje pouze postavení, ve kterém se daná osoba nachází vůči organizaci.

Oběť trestného činu je fyzická osoba, které byla nebo měla být způsobena majetková či nemajetková újma, újma na zdraví či se na její úkor pachatel trestného činu obohatil. (Probační a mediační služba, 2023)

1.1 Pravidla a standardy služby

Tato pravidla a standardy probační a mediační činnosti definují úroveň výkonu probace a mediace na střediscích PMS. Pravidla a standardy vycházejí z restorativní justice a mezinárodních dokumentů v oblasti trestní politiky. Tento dokument se vyvíjel postupně

z interních předpisů PMS, kdy služba vytvořila závazná obecná pravidla a standardy činnosti.

1.1.1 Pravidla a standardy

Jedná se o služby a pracovní metodické postupy v jednotlivých dokumentech dle specializované činnosti. Dle platných pravidel a standardů vydávaných PMS (Probační a mediační služba, 2023) tedy mezi jednotlivé metodické postupy patří:

Restorativní přístup, který vyjadřuje, že služba usiluje o obnovení právních a společenských vztahů, které byly narušeny trestným činem. V tomto přístupu se orientuje na nápravu způsobené újmy, pomoc oběti či přijetí odpovědnosti pachatele za způsobení újmy. Služba upřednostňuje proces, který se zakládá na spolupráci a účasti všech dotčených osob.

Realizace odklonů znamená, že se služba snaží aktivně vytvářet předpoklady k projednání věci ze zvláštních druhů trestního řízení nebo k neuložení trestu odnětí svobody. Náplní práce služby je také vytváření podkladů pro orgány činné v trestním řízení, které na základě získaných informací slouží pro další rozhodnutí o postupu ve věci.

Pomoc obětem a zacházení s pachateli se řídí dle rozhodnutí a pokynů orgánů činných v trestním řízení. PMS realizuje a podporuje spolupráci se soudy, Policií ČR, státním zastupitelstvím, orgány sociálního zabezpečení, Vězeňskou službou ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školami, neziskovými organizacemi, obcemi a ostatními institucemi, se kterými výkon práce probační a mediační služby souvisí. Pracovník podporuje vzájemnou spolupráci, popř. je aktivním členem týmů, které jsou zaměřeny na specifické oblasti pro pomoc obětem trestných činů.

Výkon činnosti profesionálně a nestranně znamená, že pracovník jedná se svými klienty vždy ohleduplně, důstojně a s respektem. Jasně a srozumitelně předává informace o své roli, trestním řízení, povinnostech pachatele a právech obětí či jiných informacích, které se vztahují k výkonu činnosti služby. Mezi nejdůležitější patří výkon činnosti bez předsudků a bez zvýhodňování či znevýhodňování osob, na které je výkon činnosti zaměřen. S výkonem služby je spojena mlčenlivost a dodržování ustanovení Etického kodexu zaměstnance Probační a mediační služby.

Dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je vykonáván **Zákonný rámec služby**, který určuje, že služba realizuje svou činnost na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační

a mediační službě, a dalších relevantních zákonech v souladu s ústavním pořádkem ČR, zákony a dalšími právními předpisy a právem Evropské unie společně s mezinárodními smlouvami, ke kterým je Česká republika vázána. Pracovník vykonává svou činnost pouze v rozsahu zákonem stanovené pravomoci a v souladu s interními akty. V rámci výkonu práce zasahuje do práv osob pouze v jednotlivých případech a jen za podmínek stanovených zákonem, a to v nezbytném rozsahu.

1.2 Organizační struktura služby

Dohled nad výkonem PMS vykonává resort Ministerstva vnitra. V jejím čele stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Člení se tedy na ředitelství, které sídlí v Praze, a jednotlivá střediska. PMS plní své úkoly ve vztahu k soudům, státnímu zastupitelství a orgánům Policie České republiky. Příslušnost středisek k provádění daných úkonů probace a mediace se řídí příslušností soudu, v jehož obvodu se středisko nachází. Za chod jednotlivého střediska odpovídá vedoucí střediska, za chod poboček v daném regionu poté odpovídá regionální vedoucí, který je zaměstnancem ředitelství PMS. Součástí struktury služby je také Rada pro probaci a mediaci, která je poradním orgánem Ministerstva spravedlnosti. Úkolem rady je navrhování probačních programů, tvoření pravidel a standardů pro výkon probační a mediační činnosti. Mezi další důležité funkce rady patří také koordinace jednotlivých středisek a jejich spolupráce s dalšími subjekty. Odpovědnost za řádné plnění úkolů PMS v rámci střediska mají jednotliví probační úředníci a probační asistenti. Dle § 10 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů plní jednotlivé pozice tyto úkoly:

- **Vedoucí pracovník** má dle zákona důležitou úlohu v řízení dané pobočky PMS. Jeho zodpovědnost zahrnuje vedení týmů podřízených pracovníků, spolupráci s justicí, sociálními orgány a policií. Dohlíží také na řádné plnění probačních podmínek na základě rozhodnutí soudu. Vedoucí pracovník musí mít znalosti trestního práva, psychologie a sociální práce. Mezi jeho klíčové schopnosti by měly patřit především vlastnosti, jako je empatie, komunikace s klientem, navázání důvěry s klientem a kritické myšlení, aby došlo k dosažení efektivních výsledků v procesu resocializace jedince.
- **Probační úředník** má stanovenou náplň práce, jejímž úkolem je provádět dohled nad klientem a kontrolovat, zda plní povinnosti a omezení uložené soudem. Probační úředník se snaží klienta motivovat k řešení problémů, které vznikly společně

s trestnou činností. Nabízí také pomoc při řešení složitých životních podmínek klienta a spolupracuje s dalšími organizacemi, které pomáhají při jednotlivých životních situacích. Mezi tyto organizace patří například Občanské a dluhové poradny, Úřad práce, K-centra, psychiatrické či psychologické poradny.

Dohled probíhá na základě osobních setkání pracovníka s klientem. Četnost návštěv nastavuje úředník dle potřeby. Nezbytnou součástí je také kontrola v místě bydliště klienta. Rozdíl mezi probačním úředníkem a probačním asistentem spočívá ve vzdělání. Probační úředník musí mít pro výkon své profese ukončené vysokoškolské magisterské studium humanitního směru nebo společenskovedního směru a musí složit zkoušku úředníka PMS. Vzhledem k vyšším požadavkům na vzdělání vykonává také náročnější odborné činnosti. Tyto činnosti spočívají především v organizaci a zajišťování dohledu u uložených alternativních trestů a opatření. Patří zde tedy dohled nad podmíněným trestem s dohledem, trest zákazu vstupu na sportovní či jiné společenské akce, trest obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a propuštění z ochranného léčení.

- **Probační asistent** má v rámci výkonu své činnosti na starost výkon jednodušších povinností, včetně administrativních činností, kterými ho může probační úředník pověřit. Podmínkou pro výkon této profese je ukončené středoškolské vzdělání v oblasti společenských věd. Důležitou podmínkou dle § 7 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, je také dosažení věku 21 let.
- **Rada pro probaci a mediaci** je zřízena jako poradní orgán ministra spravedlnosti. Její členy jmenuje ministr spravedlnosti ze soudců, státních zástupců, úředníků PMS a dalších osob, které jsou vzhledem ke svým odborným znalostem a zkušenostem kompetentní tuto funkci vykonávat. Její hlavní náplní práce je navrhnout pravidla, na jejichž základě jsou tvořeny probační programy, pravidla a standardy služby, které schvaluje ministr spravedlnosti. Rada dále projednává metodické materiály a vyjadřuje se k personálnímu složení. (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §12)

1.3 Činnost Probační a mediační služby

V rámci výkonu své práce využívá PMS několik druhů aktivit, které mají rozdílný charakter, ale jejich společným cílem je prevence před pácháním trestné činnosti a pomoc pachatelům trestné činnosti k resocializaci a začlenění se do společnosti. Výsledkem činnosti

PMS je tedy jedinec, který bude žít řádným životem a nebude se dopouštět páchání trestných činů. V této kapitole si tedy představíme jednotlivé aktivity této služby.

1.3.1 Probace

Probace je jedna z nejširších pracovních aktivit služby, která představuje komplex výchovných opatření, služeb a pomoci, která je zajišťována pomocí specializované instituce, kterou je dle zákona č. 257/2000 Sb. Probační a mediační služba. Probace je definována v zákoně o Probační a mediační službě jako „*organizace a výkon dohledu nad obviněným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, individuální pomoc obviněnému, jeho pozitivní motivování, působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů*“ (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě).

Slovo „**probace**“ je latinského původu a znamená ověřovat, zkoušet nebo osvědčit. V české trestní praxi se jedná o dohled, který se ukládá obviněnému či odsouzenému pachateli, a to v případech, že soud či státní zástupce považuje za nezbytné a účelné kontrolovat po určitou dobu chování pachatele. Výkon dohledu je prováděn skrze probačního úředníka. Pachateli je uložen dohled na určitý časový úsek, při kterém pracovník probační a mediační služby provádí kontrolu vedení řádného života pachatele a plnění uložených povinností a omezení, které soud k dohledu může pachateli uložit (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě).

1.3.2 Probační dohled

Dle § 49 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se dohledem rozumí: „*Pravidelný osobní kontakt pachatele (dále klienta) s úředníkem probační a mediační služby, spolupráci při vytváření a realizaci probačních programů ve zkušební době a kontrolu dodržování podmínek uložených klientovi soudem nebo vyplývajících ze zákona. Účelem dohledu je zákonem míněno sledování a kontrola chování klienta, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, odborné vedení a pomoc klientovi s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život*“.

Dohled je tedy jako samostatný pojem vymezen jako alternativní sankce, která není spojena s odnětím svobody, ale s povinností klienta být v průběhu zkušební doby v kontaktu a součinnosti s probačním pracovníkem, který nad ním dohled vykonává. O spolupráci klienta s probačním úředníkem je rozhodnuto soudem, a to bez možnosti vyjádření klientovy

vlastní dobrovolnosti, což převážně v počátku výkonu dohledu může způsobovat negativní až nedůvěřivý postoj klienta k plnění povinnosti dohledu.

V rámci dohledu dochází tedy k sezení, kde probíhá dialog pracovníka s klientem o tom, co je žádoucí pro společnost a co považuje za žádoucí naopak klient. Pracovník PMS má za úkol navázat s klientem spolupráci a otevřenou komunikaci, která se po dobu dohledu musí udržovat. Cílem dohledu je dodržování norem a povinností uložených soudem. U složitých jedinců se snaží pracovník apelovat především na nutnost dodržování povinností a důležitost norem, a přimět tak klienta, aby si toto chování osvojil. U nastavení dohledu je důležité zohlednit, že příčiny páchaní trestné činnosti jsou velmi různorodé a existuje spojitost s problémy z různých oblastí, jako jsou například sociální prostředí, charakter jedince, zkušenosti atd. Je tedy podstatné klienta stabilizovat a eliminovat sociální rizika (Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě).

Podle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů může soud uložit probační dohled v případě, že rozhodne o:

- podmíněném odsouzení,
- podmíněném upuštění od potrestání,
- podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“),
- uložení dohledu v rámci trestu obecně prospěšných prací,
- propuštění z ochranné léčby,
- nahrazení vazby dohledem,
- uložení výchovného opatření mladistvému nebo dítěti do 15 let.

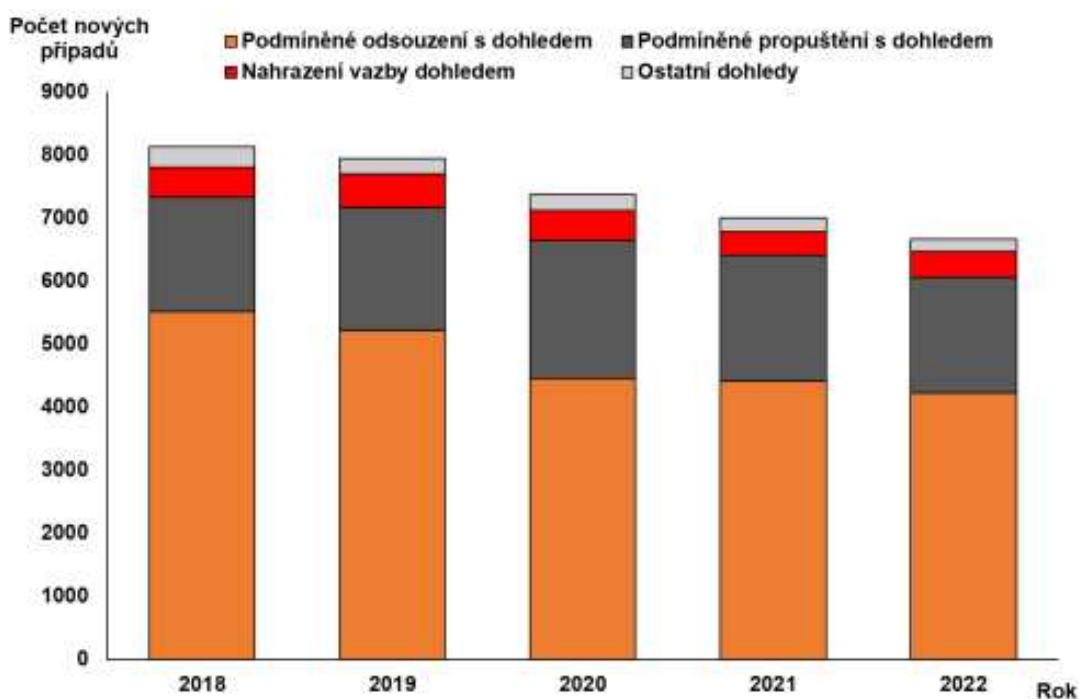
Podle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů vznikají obviněnému/odsouzenému se vznikem dohledu tyto povinnosti:

- dostavovat se v termínu k probačnímu úředníkovi,
- spolupracovat s probačním úředníkem a plnit plán dohledu, který mu byl stanoven,
- poskytovat aktuální informace o svém pobytu, zdrojích obživy a zaměstnání,
- prokazovat dodržování soudem uložených omezení a povinností,
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do bydliště, ve kterém se jedinec zdržuje.

Následky porušování dohledu:

V případě, že dochází k nedodržování či porušování podmínek probačního dohledu, je klient upozorněn svým probačním úředníkem na to, že pokud se tato událost bude opakovat nebo dojde k hrubšímu porušení podmínek, bude o těchto skutečnostech informovat státního zástupce nebo soudce. V případě, že klient neplní stanovené podmínky probačního dohledu, který je uložen soudem, může dojít k nařízení výkonu trestu odnětí svobody. (Středula, 2023, s. 11) Na následujícím obrázku můžeme vidět počet uložených probačních dohledů od roku 2018 do roku 2022.

Obrázek 1 - Počet uložených dohledů v letech 2018–2022

Zdroj: Statistická ročenka Probační a mediační služby, 2023

1.3.3 Význam mediace

Mediace má široké uplatnění v rámci trestní justice, a jedná se tedy o jeden z nástrojů, který řeší trestný čin a jeho následky mezi pachatelem a poškozeným. V rámci probační služby se využívá mediace jako nástroj pro mimosoudní řešení konfliktu. Jedná se o bezplatnou službu, která je poskytována za souhlasu pachatele i poškozeného. Mediáci vede mediátor, tedy odborník na řešení konfliktů. Vede jednání, při kterém se snaží napomáhat při hledání řešení náhrady škody či vysvětlení, proč byl trestný čin spáchán. Mediace je nástrojem jak pro obviněného, tak pro poškozeného.

Poškozenému jedinci nabízí mediace možnost pochopit celou situaci, a zvyšuje tak pravděpodobnost rychlejší náhrady škody. Obviněná osoba má během mediace možnost vyjádřit lítost a omluvit se poškozenému za své činy. Mediace je úzce provázána s trestním řízením a její výsledek je při rozhodování soudu zohledněn.

V zákoně je mediace označována jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi podezřelým nebo obviněným a poškozeným. Mediace je činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením a je prováděna s výslovným souhlasem všech stran. (Středula, 2023, s. 25–27)

Dle Kroftové a Ouředníčkové (2005, s. 283) je mediace alternativní metodou řešení vzniklých konfliktů. V jejím průběhu se snaží nestranná osoba, která je vůči oběma stranám nezaujatá, najít takové řešení konfliktu, které by obě strany považovaly jako přijatelné, a vzájemné vztahy by tak dostály narovnění.

1.3.4 Význam parole

Jedná se o činnost, kterou PMS zprostředkovává v rámci vykonávacího řízení. V praxi se jedná o podmíněné propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený má v rámci přípravy na podmíněné propuštění právo požádat o spolupráci probačního úředníka, který mu pomůže s přípravou na návrat do společnosti. Zprostředkovatel této činnosti je sociální pracovník, který působí ve věznici. (Kováč, 2019, s. 57)

Probační úředník společně s odsouzeným a sociálním pracovníkem věznice připraví podklad pro rozhodnutí soudu. Tato spolupráce je zásadní, neboť je velice důležité vyhodnotit informace, které jsou podstatné pro návrat pachatele zpět na svobodu, či naopak možného opakování páchaní trestné činnosti. Mezi hlavní analyzované oblasti při posuzování informací o odsouzeném se sociální pracovník a probační úředník zaměřují na rizika spojená se závislostí na návykových látkách, pracovní a sociální dovednosti či možnost bydlení a zaměstnání po ukončení výkonu trestu odnětí svobody. Všechny tyto skutečnosti se objeví ve zprávě probačního úředníka, který soudu doporučí či nedoporučí podmíněné propuštění odsouzeného. Informace uvedené ve zprávě mohou soudu také navrhnout určitá opatření, která musí podmíněně propuštěný dodržovat. (Kováč, 2019, s. 57–58)

1.3.5 Součinnost PMS s dalšími organizacemi

Při výkonu své působnosti spolupracuje PMS s dalšími orgány činnými v trestním řízení a také se soudy pro mládež v řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Je-li to potřebné a účelné, spolupracuje také s orgány sociálního zabezpečení, jakými jsou:

- školská zařízení,
- zdravotní zařízení,
- náboženské instituce,
- nadace,
- orgány sociálně-právní ochrany dětí aj.

Zákon č. 257/200 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů stanovuje, že v souvislosti s výkonem mediace a probace jsou zaměstnanci PMS oprávněni obracet se na státní orgány, právnické i fyzické osoby v případě, že potřebují sdělit údaje, které souvisí s výkonem jejich činnosti. Tyto orgány nebo osoby jsou informace povinni neodkladně sdělit. V souvislosti s výkonem činnosti si pracovníci mohou vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů (dále jen „RT“) a evidenci přestupků.

1.4 Hlavní cíle služby

Hlavním posláním PMS je *„podílení se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Součástí poslání PMS je také prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti“* (Matoušek a kolektiv, 2005, s. 286).

Podle pravidel a standardů Probační a mediační služby (2023, s. 12) se tedy jedná o resocializační úkony, které mají pomoci jedinci k začlenění zpět do společnosti. Cílem probační a mediační služby je především:

- účinné a společensky prospěšné zprostředkování řešení konfliktů, které jsou spojené s trestnou činností,
- podpora pachatelů v jejich začlenění do společnosti v procesu desistence,
- zajištění výkonu alternativních trestů a uložených opatření,

- poskytování relevantních podkladů pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení,
- podílení se na prevenci trestné činnosti,
- poskytnutí pomoci obětem trestných činů.

Probační a mediační služba má tři hlavní cíle, ke kterým by měla její činnost vést, a to:

- **Integrace obviněného** – proces, který má za hlavní úkol určit uplatnění obviněného, obnovit u něj respektování právních norem a směřovat ho k seberealizaci.
- **Ochrana společnosti** – úkolem služby je zajistit uložené alternativní tresty a opatření. Řeší tedy konfliktní situace v rámci trestního řízení a tím ochraňuje v určité míře společnost.
- **Participace poškozeného** – služba usiluje o obnovení pocitu bezpečí a důvěry u oběti a snaží se ji aktivně zapojit do procesu narovnání škod a jednání s pachatelem trestné činnosti. (Raszková a Hoferková, 2014, s. 128–129)

Všechny tyto tři cíle vedou k úspěšné resocializaci jedince.

2 TREST A JEHO DOPADY NA KLIENTA

Resocializace jedince v rámci výkonu služby PMS nastává až poté, co pachatel dostane adekvátní trest za své spáchané činy. V této kapitole si definujeme, nad jakými tresty se uskutečňuje dohled probačních úředníků, jaký je jejich účel a jakou plní funkci.

V českém trestním právu není uvedena žádná jednotná definice pro pojem trest. Tuto definici nalezneme pouze v právní teorii představitelů trestní nauky. Trest můžeme ale označit za druh právní sankce, která nastává v případě porušení právních povinností. Dle Jelínka (2009, s. 346) se trestem rozumí „*zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. V pojetí trestního práva ČR je trest prostředkem státního donucení. Stát trest užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli*“.

Dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů dělíme tresty na dva základní druhy – trest alternativní a trest odnětí svobody. Probace je vykonávána ve dvou základních podobách, a to jako:

- a) dohled nad alternativními tresty,
- b) dohled nad jedinci po ukončení výkonu trestu odnětí svobody.

2.1 Alternativní trest

Jako první část výkonu své práce provádí PMS dohled nad alternativními tresty, s nimiž také souvisí koncept restorativní trestní justice. V té je na trestný čin pohlíženo jako na konflikt jednotlivce a státu. Pohlíží se tedy především na narušení právního řádu a na případné nároky poškozeného. Snahou je tedy dojít k urovnání konfliktu, který vznikl v důsledku trestného činu, a pomoci pachateli najít cestu zpět do společnosti. Zavedením alternativních trestů je soudům poskytnuta více rozmanitější škála typů trestů, které mohou udělovat pachatelům za konkrétní trestný čin (Matoušek, 2016).

Alternativní trest je takový trest, který není spojen s odnětím svobody a soudce je oprávněn jej uložit v takových případech, ve kterých by jinak byl pachatel k trestu odnětí svobody odsouzen. Alternativa obsažená v tomto pojmu spočívá tedy v odlišné variantě potrestání. Ponecháním odsouzeného na svobodě mu je projevena důvěra, že dojde k jeho nápravě i bez zbavení osobní svobody. Ukládání alternativních trestů je jedním z řešení přeplněných věznic. Tím, že jedince uvězníme, se z něj stává pasivní osoba. Uložením tohoto typu trestu

se ušetří finance státu, které by se jinak musely vynaložit na výkon trestu odnětí svobody. Osoba se dále nemůže aktivně podílet na zaplacení vzniklé škody a zaniká jí povinnost se o tyto závazky starat. Zvolení alternativního trestu by mělo naopak upevnit pozitivní návyky a vést ke zodpovědnosti pachatele za své činy. Mezi hlavní přednosti ukládání alternativních trestů řadíme tedy například:

- výrazné snížení finančních nákladů státu na VTOS,
- setrvání jedince v přirozeném prostředí,
- zohlednění individuality jedince,
- stimulace k převzetí zodpovědnosti za spáchaný trestný čin. (Razsková a Hoferková, 2014, s. 140)

Zajímavé výsledky přinesl výzkum z roku 2014, který proběhl mezi soudci, probačními úředníky a státními zástupci, kteří se k danému tématu alternativního trestání mohli vyjádřit. Skupina považovala rozsah alternativních trestů za dostatečný a poukázala na to, že pachatelé, kterým byl alternativní trest uložen, lépe přijímají a přiznávají svou vinu než ti, kterým byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento druh trestu se jeví také jako důležitá součást resocializace pachatelů a má vliv na snížení recidivity. Ukládání alternativních trestů se tedy považuje za významnou část trestní represe, která je donucovacím prostředkem státu, spočívající v ukládání trestněprávních sankcí (Scheinost a Válková, 2015, s. 160).

Druhy alternativních trestů

Počet alternativních trestů v rámci českého trestního práva je poměrně velký. Uložené povinnosti soudem souvisí s trestnou činností a jedná se o:

- a) podmíněné odsouzení,
- b) podmíněné odsouzení s dohledem.

Obecně prospěšné práce jsou udělovány jako samostatný trest nebo jako trest doplňující. „Podle předchozí právní úpravy účinné do 31. 12. 2009 byl okruh trestných činů, za jejichž spáchání soud mohl uložit trest obecně prospěšných prací, určen pouze horní hranicí trestní sazby odnětí svobody, která nesměla převyšovat pět let. Nový trestní zákoník tedy rozšířil tuto kategorii o nedbalostní trestné činy, u nichž horní hranice odnětí svobody přesahuje pět let, neboť jde stále o přečiny, a lze tedy za ně uložit trest obecně prospěšných prací“ (Ščerba,

2020, s. 103). Při ukládání trestu obecně prospěšných prací je pro soud důležitý postoj pachatele. Nemá smysl ukládat trest takovým jedincům, kteří mají k jeho výkonu negativní postoj a jeho nesplnění by se později stejně přeměnilo na trest odnětí svobody. Výkon trestu je kontrolován probačním úředníkem, který také hlídá, zda pachatel žije řádným životem a plní si uložená omezení a nařízení. Tento typ trestu je díky svému výchovnému účinku považován jako velice vhodný pro mladistvé pachatele. (Sotolář, 2000, s. 102)

Trest obecně prospěšných prací je udělován na určitý počet hodin, které musí pachatel odpracovat. U plnoletého jedince je maximální počet ve výši 300 hodin a minimální odpracovaný počet je 50 hodin. Pro mladistvé pachatele je nejvyšší maximální sazba ve výši 150 hodin, ale minimální počet odpracovaných hodin je stále 50. Každá neodpracovaná hodina znamená pro pachatele 1 den trestu odnětí svobody, maximálně může být pachateli uděleno 300 dní ve vězení. (Ščerba, 2020, s. 103)

V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, najdeme definici jednotlivých alternativních trestů, které jsou českými soudy ukládány:

Peněžitý trest může být ukládán samostatně nebo v kombinaci s jinými alternativními tresty, ovšem jeho uložení se vylučuje s propadnutím majetku. Trest nelze uložit pachateli v případě, že je z doložených podkladů zřejmé, že jej pachatel nebude moci uhradit. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 60)

Propadnutí majetku je nejprísnější majetkový trest, který může soud pachateli uložit. Ve většině případů bývá uložen za zvlášť závažné zločiny, díky kterým pro sebe pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Trest může postihnout veškerý majetek nebo jen část, kterou určí soud. Nesmí se však dotknout majetkových hodnot, které jsou nezbytné k uspokojení životních hodnot pachatele nebo jeho potomků. Propadlý majetek po odebrání náleží státu. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 64)

Domácí vězení neboli trest domácího vězení může soud uložit jako samostatný trest nebo jej může kombinovat s ostatními tresty, jako je trest obecně prospěšných prací, propadnutí majetku aj. Tento typ trestu lze ukládat i mladistvým pachatelům a je vhodný pro pachatele, jejichž horní sazba úmyslně spáchaného trestného činu nepřesahuje 5 let, dále v případě neúmyslně spáchaného trestného činu nebo přečinu. V porovnání s ostatními udělovanými alternativními tresty se trest domácího vězení považuje za nejprísnější. Maximální délka trestu jsou 2 roky a při jeho udělování musí pachatel podepsat slib, že se bude zdržovat pouze na adrese předem určené pro výkon trestu. Při výkonu trestu domácího

vězení je pachatel oprávněn opouštět bydliště pouze za účelem návštěvy lékaře nebo zaměstnání. Soud však musí zohlednit také individuální faktory, jako je péče o děti a domácnost. Výhodou trestu domácího vězení je, že si pachatel může splácet své závazky a nedojde k sociální izolaci, která by nastala ve výkonu trestu odnětí svobody. (Ščerba, 2020, s. 104)

Zákaz činnosti soud ukládá v případě, že chce zabránit pachateli v pokračování páchaní trestné činnosti, při které využil určité aktivity vyžadující určitou odbornou či morální způsobilost. Může se jednat například o bankéře či finančního poradce aj. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 73)

Zákaz pobytu je taktéž pachateli udělován z důvodu zamezení páchaní další trestné činnosti. Nelze jej udělit na místo trvalého pobytu. V případech, kdy pachatel potřebuje dané místo navštívit, musí o této skutečnosti informovat policii, která mu může či nemusí udělit k této činnosti povolení. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 74)

Vyhoštění lze udělit pouze pachateli, který není občanem České republiky nebo mu nebylo přiznáno postavení uprchlíka. Cílem tohoto opatření je bezpečnost osob, majetku nebo jiný obecný zájem. Ukládá se v rozmezí od jednoho roku do deseti let a ve výjimečných případech na dobu neurčitou. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 80)

Zákaz vstupu na kulturní, sportovní a jiné společenské akce byl zaveden v České republice novým trestním zákoníkem s účinností od 1. 1. 2010. Tento typ trestu je ve většině případů využíván pro sportovní fanoušky nebo problémové fanoušky různých akcí, jako jsou například koncerty. V tomto případě je pachatel povinen spolupracovat nejen s PMS, ale také s Policií ČR. Jedinec se účastní programů sociálního výcviku a jisté převýchovy. Pokud probační úředník uzná za potřebné, klient se musí v období konání akce nacházet doma nebo se dostavit k určenému útvaru Policie ČR. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 77)

2.2 Trest odnětí svobody

Trest odnětí svobody bývá ukládán soudem pachateli za spáchání trestného činu. Pro jednotlivé trestné činy je vždy stanovena trestní sazba, o které rozhoduje závažnost trestného činu. Trest by měl být zvolen přiměřeně a s ohledem na charakter spáchaného činu. Cílem výkonu trestu odnětí svobody je působit na chování odsouzených osob tak, aby se snižovalo nebezpečí recidivy kriminálního chování po návratu z vězení do běžného života (zákon č.

40/2009 Sb., trestní zákoník). Dle trestního zákoníku rozlišujeme čtyři typy trestů odnětí svobody, a to:

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody je typ trestu, kdy soud sice uloží trest odnětí svobody, ale nepřistoupí okamžitě k jeho výkonu a odloží jej na zkušební dobu, během které musí odsouzený jedinec plnit soudem stanovené podmínky a žít řádným životem.

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem je trest, který soud ukládá v případech, že považuje za nezbytné sledovat, usměrňovat a kontrolovat chování odsouzeného a poskytnout mu potřebnou pomoc a péči. Společně s trestem soud uloží odsouzenému přiměřené povinnosti a omezení, které jsou důležité pro úspěšnou resocializaci jedince a mají výchovný charakter. Dohled provádí Probační a mediační služba, která kontroluje chování a plnění povinností jedince, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování páčání trestné činnosti.

Nepodmíněný trest odnětí svobody je nejpřísnější forma trestu, který lze dle trestního zákoníku uložit. Soud při ukládání tohoto typu trestu přihlíží k zásadě přiměřenosti, v jejímž souladu je trest uložen v případech, že nestačí k ochraně společnosti a nápravě odsouzeného trest mírnější. Maximální výše trestu je 20 let, pouze v případech zvláště závažných zločinů nebo činů ve prospěch organizované zločinecké skupiny může být trest ve vyšší sazbě.

Výjimečný trest je udělován v případech, kdy je závažnost zločinu velmi vysoká a náprava odsouzeného je prakticky nepravděpodobná. Výjimečným trestem rozumíme takový trest, jehož sazba je nad dvacet let až do výše třiceti let nebo odnětí svobody na doživotí. Trest doživotí soud ukládá v zákonem stanovených závažných zločinech, jako je například: teroristický útok, vražda, vlastizrada, genocida aj. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

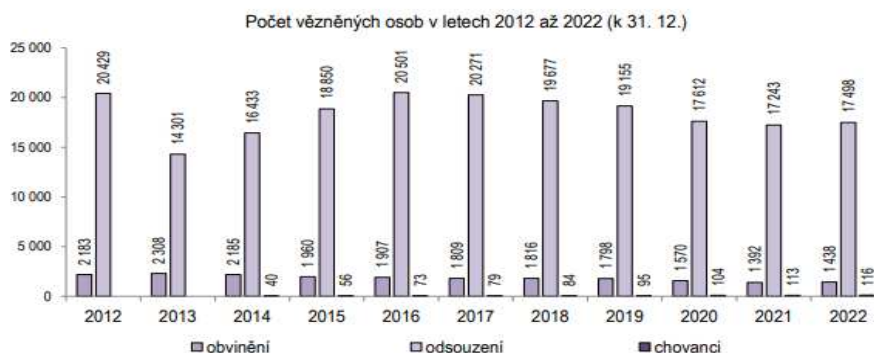
Obrázek 2 - Uložené tresty odnětí svobody v letech 2012–2022

8.6 Vývoj stavu vězňených osob

8.6.1 Počet vězňených osob v letech 2012 až 2022 (k 31. 12.)

Vězňené osoby	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
obvinění	2 183	2 308	2 185	1 960	1 907	1 809	1 816	1 798	1 570	1 392	1 438
odsouzení	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243	17 498
chovanci			40	56	73	79	84	95	104	113	116
Celkem	22 612	16 609	18 658	20 866	22 481	22 159	21 577	21 048	19 286	18 748	19 052

V roce 2012 bylo 32 chovanců (jsou zohledněni u odsouzených).
V roce 2013 bylo 36 chovanců (jsou zohledněni u odsouzených).

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby, ©2024

2.3 Funkce a účel trestu

Trest je vyjádření uvrhnutí do jisté újmy či omezení, kterým se vymáhá dodržování mravních či společenských norem dané společnosti a jejích pravidel. Podstatou trestání je obnovení řádu, ochrana společnosti a náprava pachatele.

Podle Sokola (2007, s. 253) plní trest čtyři funkce, které jsou definovány jako:

- **Ochranná funkce**

Tato funkce slouží k ochraně společnosti před pachateli trestných činů. Nejvíce účinná je v případě uvěznění osoby.

- **Preventivní funkce**

Cílem této funkce je odstrašení či odrazení jedince od vzniku protiprávního chování. Spočívá převážně v představě, že jedinec, který ví, že ho za spáchaný zločin čeká trest odnětí svobody ve vězení, si daný zločin raději rozmyslí. Tato funkce má největší efekt na jedince, kteří s výkonem trestu odnětí svobody ve vězení nemají žádné zkušenosti.

- **Výchovná funkce**

Jedná se o funkci, která pomáhá k nápravě pachatele. Je realizována pomocí systému zásad, aktivit a podmínek, které jsou při výkonu trestu použity tak, aby měl trest výchovný účinek. Smysl této funkce se uplatňuje především ke změně chování tak, aby odsouzená osoba dospěla k vyzrálejšímu a odpovědnějšímu myšlení a chování. V případě, že je tato funkce účinná, stává se z jedince rozhodující subjekt, který nese zodpovědnost za svá rozhodnutí a vzniklé důsledky.

- **Restaurativní funkce**

Tato funkce slouží k obnově spravedlnosti, která byla spácháním trestného činu narušena. Restaurativní funkce je již od historie nejdůležitější a nejpodstatnější při ukládání trestu. Její podstata spočívá v tom, že pachatel má právo být potrestán a společnost uzná jeho lidskou podstatu tím, že mu přidělí odpovědnost za to, co spáchal a trvá na vykonání přiměřeného trestu.

2.4 Identifikace klíčových problémů klienta

Ať už alternativní trest, nebo trest odnětí svobody, zanechají v životě jedince velké změny a problémy, se kterými se musí naučit vypořádat. Probační a mediační služba se snaží v rámci výkonu své práce tyto problémy identifikovat a pomoci klientovi s jejich řešením. Klienti se nejčastěji potýkají s problémy, mezi které patří:

2.4.1 Obtížné získání kvalitního zaměstnání

Komplikované uplatnění na trhu práce značí, že zaměstnavatelé mohou mít hned několik obav při zaměstnávání těchto osob. Mezi hlavní důvody patří například bezpečnost, důvěryhodnost, právní závazky, reputace firmy, recidiva. První překážkou při hledání zaměstnání u osob po výkonu trestu odnětí svobody je zápis v RT. Zaměstnavatelé ve většině případů požadují čistý výpis z RT již při zasílání životopisu na danou pracovní pozici a v případě, že v něm má uchazeč zápis, ztrácejí zájem. Osoby propuštěné z výkonu trestu, které mají potíže s uplatněním na trhu práce či s přípravou na pracovní pohovor, se mohou obrátit na instituce, jako jsou Úřady práce, centra či pracovní agentury. Pracovníci těchto institucí poskytují poradenství o možnostech uplatnění na trhu práce či zvyšování si kvalifikace. V této fázi je pro klienta důležitá především motivace a jeho již dosažené pracovní zkušenosti. Organizace nabízejí také zprostředkování a případnou komunikaci

s potenciálním zaměstnavatelem. V rámci Úřadu práce může dojít také k umístění klienta pomocí dotovaného pracovního místa v rámci aktivní politiky, a to vzhledem k tomu, že jsou tyto osoby po výkonu trestu odnětí svobody považovány za ohroženou skupinu na trhu práce. (Hasmanová, 2012, s. 36)

Zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody není pro zaměstnavatele příliš atraktivní. Lidé, kteří opouštějí brány věznic v České republice, stále obtížněji hledají zaměstnání. Pro odstranění předsudků, které jsou ve spojitosti s výkonem trestu odnětí svobody, pořádá od roku 2016 Probační a mediační služba, Vězeňská služba a RUBIKON Centrum akci s názvem Yellow Ribbon a Yellow Ribbon Run, výjimečný projekt, jehož heslem je „Uteč předsudkům“. Cílem běhu je integrace osob s trestní minulostí a získání zaměstnání i se záznamem v Rejstříku trestů. V běžeckém úboru se tak sejdou osoby s trestní minulostí, lidé ze soukromých firem, kteří mohou být potenciálními zaměstnavateli, a dále zaměstnanci z neziskových a státních organizací. Získání zaměstnání usnadňuje začlenění zpět do společnosti a je předpokladem pro beztrestný a plnohodnotný život každého propuštěného vězně (Rubikon Centrum, ©2024).

2.4.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost představuje jeden z nejvážnějších sociálních problémů, který se dotýká této skupiny osob, což vede k sociálnímu vyloučení, riziku vzniku chudoby a opakování trestné činnosti (Baláž, 2014). Klienti Probační a mediační služby jsou skupinou obyvatelstva, na které jsou největší ekonomické a společenské dopady. Spousta klientů disponuje minimálními pracovními návyky, nerespektují autoritu či nemají motivaci k práci. Nemožnost najít si legální zaměstnání zvyšuje zadluženost klientů, a podporuje tak práci v nelegálním zaměstnání, tzv. „práci načerno“. Výkon nelegální práce je tedy způsoben především omezeným přístupem k legálnímu zaměstnání, nízkou kvalifikací a chybějícími pracovními zkušenostmi, sociálním stigmatem anebo v mnoha případech se jedná o účelnou snahu uniknout zákonným omezením, která jim byla uložena soudem, například hradit výživné na dítě. Vzhledem k tomu, že spousta klientů má exekuční srážky, po kterých jim jejich mzda zůstává výrazně nízká, volí nelegální zaměstnání nebo spoléhají na systém sociálních dávek, které jsou pro ně ekonomicky výhodnější. Pro dosažení pozitivní změny a úspěšné resocializace klienta je důležité, aby byl zaměstnán v legálním zaměstnání a byl začleněn zpět do společnosti. Toho může být dosaženo právě díky resocializačním

programům, pracovnímu a vzdělávacímu poradenství, které slouží jako nástroj péče proti nezaměstnanosti (Baláž, 2014).

2.4.3 Zadluženost

Zadluženost je jedním z nejčastěji se vyskytujících problémů u klientů Probační a mediační služby. Dle České národní banky bylo v roce 2022 na území České republiky celkem 7,3 milionů osob, které měly nějaký dluh. Z celkového počtu bylo 1,3 milionů lidí, kteří měli splátkové problémy. Důvody zadluženosti mohou být různé, způsobují ji především:

Nízké příjmy – osoby s nízkými příjmy nejsou schopny pokrýt své základní životní potřeby, a mohou se tak velmi lehce dostat do dluhové pasti.

Špatné či nezodpovědné hospodaření – v dnešní době roste materiální potřeba a zadlužení může vzniknout také z důsledku špatného hospodaření, například utrácením financí za nepotřebné věci nebo za věci, které si nemůžeme dovolit.

Vznik nepředvídatelných životních událostí – ne vždy vzniká zadluženost vinou jedince, v mnoha případech se jedná o souhru náhod či životních událostí, například ztráta zaměstnání, úraz nebo nemoc.

Dle Otmarové (2012) studie potvrzují, že klienti nemají o svých dlužích přehled a s danou situací si neumí poradit a efektivně ji řešit. Finanční gramotnost v komunitě odsouzených osob není vysoká a velká část odsouzených osob neví, že věřitelé mají právo své požadavky vyžadovat i přesto, že jsou ve výkonu trestu odnětí svobody. Po propuštění jsou klienti se svými povinnostmi konfrontováni, což často vede ke snížení jejich šancí na resocializaci. Vznikají zde situace, kdy klient ztrácí rodinu nebo domov, má ztížené podmínky pro legální zaměstnání, vznikají mu exekuce a je na něj vyvinuta velká psychická zátěž. Zadluženost a nezaměstnanost jsou jedny z nejčastějších příčin recidivy klienta a neúspěšné resocializace.

Zadluženost a recidiva

Nedostatek finančních prostředků, zadluženost klienta a nezaměstnanost jsou jednou z nejčastějších příčin, proč dochází u klienta k recidivě. Jak vyplývá ze studie M. Otmarové, klienti PMS nedisponují dostatečným přehledem o svých dlužích a se vzniklou situací si nedokážou efektivně poradit. Úroveň finanční gramotnosti není v komunitě klientů PMS vysoká a velká část nemá povědomí o vymahatelnosti svých

dluhů i za předpokladu jejich umístění ve výkonu trestu odnětí svobody. Náraz s realitou je pro klienty velmi těžký a konfrontace s povinností často vede ke snížení šancí pro úspěšnou resocializaci. Zadluženost může klientovi způsobovat mnoho osobních problémů, které jsou spojeny s rozpadem rodiny, ztrátou zaměstnání či nemožností legálního zaměstnání, vznikem exekucí a velkou psychickou zátěží. Zadluženost může mít řadu negativních důsledků pro klienta a může způsobovat:

Sociální problémy: Zadluženost může vést ke konfliktům v rodině a mezi přáteli, ke ztrátě zaměstnání nebo bydlení.

Psychické problémy: Zadluženost může vést k pocitům úzkosti, stresu, depresi, a dokonce i sebevražedných myšlenek.

Právní důsledky: Zadluženost může vést k exekucím, které mohou mít negativní dopad na klientovu majetkovou situaci i na jeho životní styl.

Jednou z činností, kterou svým klientům PMS poskytuje, je různá forma pomoci v těchto situacích. Problém zadluženosti se pracovníci PMS snaží řešit komplexně, a to za pomoci:

Individuální konzultace – úředník může klientovi poskytnout informace o jeho dluhových problémech a o možnostech jejich řešení.

Pracovní terapie s klientem – úředník může klientovi pomoci s vytvořením plánu řešení jeho vzniklých dluhových problémů.

Spolupráce s dluhovou poradnou – úředník může klientovi pomoci s hledáním vhodné dluhové poradny, která klientovi poskytne odbornou pomoc v řešení jeho finanční situace.

Zadluženost je v dnešní době významným společenským problémem, který postihuje stále více osob. Je proto důležité, obzvláště pro klienty PMS, kteří jsou velice zranitelní, aby se instituce zaměřovala nejen na řešení již vzniklého problému, ale také na prevenci zadluženosti. Probační úředník by měl disponovat značným množstvím znalostí a kompetencí v možnostech řešení klientova problému tak, aby byl schopen společně s klientem najít řešení, které zlepší klientovu situaci, a povede tak k úspěšné resocializaci.

2.4.4 Bezdomovectví

Bezdomovectví je jeden ze sociálně patologických jevů, který vzniká v mnoha případech jako následek nezaměstnanosti, zadluženosti a chudoby. V dnešní době postihuje stále více osob po celém světě. Dle odhadů Mezinárodní federace asociací pracovníků v sociálních

službách žilo v roce 2022 na světě přibližně celkem 1,6 miliardy lidí, kteří neměli přístup k základním potřebám. V České republice jako bezdomovce označujeme přibližně 10 tisíc osob. V Evropských zemích, potažmo v České republice, stále přetrvává pohoršující pohled na osoby, které se ocitnou bez domova, a to především z obav z kriminálního chování. (Scheinost, 2010, s. 174) S bezdomovectvím je spojena v mnoha případech jak kriminalita, tak užívání alkoholu či drog. Vzhledem k tomu, že užívání návykových látek je finančně náročné, dochází zde k tomu, že si finanční prostředky musí lidé půjčovat nebo začnou krást. (Vágnerová, 2018, s. 179)

Bezdomovectví lze také chápat jako jeden z projevů dysfunkčního chování a řešení problémů. Můžeme jej označit také jako syndrom komplexního sociálního selhání, který je propojen s neschopností nebo neochotou respektovat standardní společenské normy a jednat v souladu s nimi. Jedinci, kteří se ocitnou na ulici, nedokážou plně využívat své schopnosti a zvládat běžné životní situace a s nimi spojené stresové momenty a fungovat v různých sociálních rolích. Evropská typologie bezdomovectví bere v úvahu proměnlivost životní situace těchto jedinců a říká, že propad na ulici nemusí být definitivní a stejně tak nemusí být trvalý ani návrat do společnosti. Snaží se tedy bezdomovectví chápat spíše jako proces než trvalý stav. Cesta k bezdomovectví má multidimenzionální povahu a to znamená, že k nim přispívá kombinace více faktorů. Jedinci se stávají bezdomovci z různých příčin, vzhledem k tomu, že se může lišit i jejich zkušenost a s ní ochota usilovat o změnu svého života.

„Práce PMS s klienty, kteří se potýkají s bezdomovectvím, je komplexní a dlouhodobá. Jejím cílem je pomoci klientům najít si stabilní bydlení a vrátit se do společnosti“ (Vágnerová, 2018, s. 220). Bezdomovectví lze také chápat jako syndrom komplexního sociálního selhání. To znamená, že se jedná o problém, který má mnoho příčin a který není možné řešit pouze jedním opatřením. Vzhledem k tomu, že klienti PMS jsou ohroženi velkým množstvím těchto sociálně patologických jevů, není u nich bezdomovectví v některých případech výjimkou. Klienti PMS se mohou do této situace dostat například po propuštění z výkonu trestu, kdy nemají finanční prostředky na zajištění bydlení či jiných základních potřeb. Cílem probačního úředníka je pomoci klientovi s co nejrychlejším návratem do společnosti.

2.4.4.1 Bezdomovectví jako společenský problém a práce Probační a mediační služby

Někteří klienti dokonce uvádějí, že je pro ně život na ulici vyhovující a nemají důvod cokoli měnit. Tento způsob přemýšlení může být také obrannou reakcí, protože spousta klientů nedokáže převzít zodpovědnost a změnit svůj život (Vágnerová, 2018, s. 217). Práce s těmito typy klientů je pro pracovníka PMS velmi obtížná, a jeho resocializace je tak silně ovlivněna negativními vlivy, které jsou s bezdomovectvím spojeny.

V případě, že je navázána spolupráce s probačním úředníkem, může být v této situaci jeho cílem najít klientovi stabilní bydlení, a vrátit se tak do společnosti. PMS se tedy snaží o poskytování:

- Pracovní poradenství: PMS pomáhá klientům najít si práci, která jim umožní zajistit si vlastní bydlení. Pracovník může klientovi pomoci se sestavením životopisu, přípravou na pohovor nebo hledáním volného místa.
- Příprava na samostatný život: PMS pomáhá klientům získat dovednosti a návyky, které potřebují k samostatnému životu v bytě.
- Sociální poradenství: PMS pomáhá klientům řešit další problémy, které mohou být spojeny s bezdomovectvím, jako je například závislost na alkoholu nebo drogách. Pracovník může klientovi doporučit absolvování léčby.

2.4.5 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení je proces, při kterém dochází k vyčleňování jedinců nebo sociálních skupin ze společnosti. To znamená, že tito lidé se v důsledku své nepříznivé sociální situace nemají možnost zapojit do běžného života, a zůstávají tak izolováni, čímž se jejich problémy násobí a rozšiřují se negativní jevy ve společnosti. Mezi skupiny, kterým hrozí sociální vyloučení, patří lidé, kteří jsou ohroženi nezaměstnaností, nízkým vzděláním, špatným sociálním zázemím či osoby s trestní minulostí. Klienti PMS jsou tedy jednou ze skupin, které jsou sociálním vyloučením ohroženy. Mezi hlavní projevy sociálního vyloučení patří závislost na sociálních dávkách a s ní spojená dlouhodobá nezaměstnanost, špatné hospodaření s financemi, nedostatečné vzdělání, dluhy, apatie a nízké právní povědomí. K tomu, aby se stal jedinec sociálně vyloučen, mnohdy stačí pouze jedna událost, jako je například ztráta zaměstnání a s ní spojená neschopnost hradit si své závazky, jako

je bydlení. U klientů, kteří se snaží o dodržování řádného života, může v důsledku malých událostí dojít ke ztrátě motivace a může nastat obnova kriminálního chování. (Walach, 2009)

Pro předcházení sociálního vyloučení je základem správná socializace jedince. Socializaci chápeme jako protiklad pojmu resocializace. Jedná se o průběh života jedince a jeho celoživotní psychické, biologické a sociální zrání jako osobnosti. Sociální zrání jedince spočívá v přebírání různých životních rolí, s nimiž jsou spojeny normy a hodnoty, které odpovídají věku jedince. Dobře socializovaný jedinec přejímá své budoucí role pomocí her, studia či přípravy na budoucí život. V případě neúspěšné socializace vznikají problémy, které jedince ohrožují právě sociálním vyloučením a vznikem různých sociálních deviací. (Hartl a Hartlová, 2000, s. 359)

2.4.6 Nízké vzdělání

Nízké vzdělání identifikuje PMS jako jeden z nejčastějších cílových problémů klienta. Dle výzkumu PMS z roku 2022 má 35 % klientů pouze základní vzdělání, 25 % klientů disponuje středoškolským vzděláním a 40 % má středoškolské vzdělání s maturitou nebo vyšší. Vzdělání má pro úspěšnou resocializaci jedince klíčový význam, a to právě z důvodu, že zvyšuje jeho šanci na opětovné začlenění zpět do společnosti, a to jak v osobním životě, tak i na trhu práce. Vzdělávání jedince pomáhá rozvíjet jeho kognitivní znalosti a schopnosti, podporuje komunikační dovednosti a kritické myšlení. Jedinci s vyšším vzděláním mají lepší znalosti a dovednosti, které potřebují pro samostatný život. (Probační a mediační služba, 2023)

Nízké vzdělání je tedy považováno za rizikový faktor možné recidivy klienta. Dle studií jedinci s nižším vzděláním mají vyšší pravděpodobnost, že se po propuštění z vězení či absolvování probačního či resocializačního programu opět dopustí páčání trestné činnosti. Tento jev je především ovlivněn tím, že jedinci s nižším vzděláním mají menší možnosti k uplatnění na trhu práce a jsou náchylnější k marginalizaci a sociální izolaci. Tyto faktory mohou vést jedince k pocitu bezmoci a frustrace, který může vyústit až v případnou recidivu. PMS považuje nízké vzdělání jako cílový problém právě na základě individuálního plánu resocializace, který je zpracováván pro každého klienta a stanovují se v něm cíle resocializačního procesu. V individuálním plánu resocializace se také uvádí, jaké jsou konkrétní problémy klienta a jaké kroky je potřeba podniknout k jejich řešení či odstranění.

2.4.7 Závislost klienta

Závislost je dalším z nejčastěji se objevujících klíčových problémů, se kterými se klient potýká. Dle výzkumu PMS z roku 2022 se celkem 25 % klientů potýká se závislostí na alkoholu, 15 % se závislostí na drogách a 10 % má závislost na hazardních hrách. V případě, že se klient potýká se závislostí, může mít tato skutečnost významný negativní dopad na jeho resocializaci. Studie ukazují, že jedinci potýkající se se závislostí mají vyšší pravděpodobnost opakování páchaní trestných činů, a to především díky problémům spojeným s kontrolou chování, finanční tísní či neschopností udržet si stálé zaměstnání. Všechny tyto skutečnosti mohou jedince přivést k pocitům frustrace a bezmoci. (Probační a mediační služba, 2023).

Kromě závislosti na drogách, alkoholu a hazardních hrách se pracovníci mohou potýkat také s dalšími druhy závislostí, jako je například závislost na jídle, sexu nebo počítačových hrách. Závislosti jsou způsobeny různými faktory, a to například biologickými, psychologickými či sociálními. Jejich řešení je náročný a komplexní proces, který vyžaduje spolupráci několika různých odborníků. (Farabee, 2005)

2.5 Kompetence PMS k řešení problémů

V případě, že dojde ke ztrátě sociálních vazeb a jedinec je ze společnosti vyloučen, snižují se jeho šance na reintegraci zpět do normálního života. Nedostatek sociálních vazeb může vést k izolaci, frustraci a nízkému sebevědomí, což může jedince zavést zpět ke kriminálnímu chování. Sociální vyloučení také způsobuje jiné problémy a omezuje přístup k zaměstnání a bydlení, na což poté mohou navazovat již zmíněné problémy, jakými jsou bezdomovectví, nezaměstnanost a zadluženost.

Můžeme tedy říct, že uvedené problémy hrají klíčovou roli v ohrožování resocializace jedince. Pro úspěšnou resocializaci je třeba zaměřit pozornost především na prevenci výše zmíněných problémů a poskytovat klientovi dostatečnou míru podpory a rehabilitaci, která mu umožní znovu se začlenit do společnosti, a přispět tak k vytvoření bezpečného prostředí pro všechny členy společnosti. V rámci resocializace má PMS několik možností, jak může pomoci svým klientům se s problémy vypořádat. Všechny tyto činnosti mohou být realizovány v rámci probačního dohledu nad klientem. Mezi možnosti výpomoci patří:

1. **Spolupráce se zaměstnavateli:** pracovníci služby mohou spolupracovat s místně příslušnými zaměstnavateli a poskytnout jim podporu a informace o klientech, kteří jsou připraveni a mají zájem se vrátit zpět na trh práce.
2. **Kariérní poradenství:** v souvislosti s hledáním zaměstnání mohou pracovníci poskytovat klientům kariérní poradenství, které slouží k identifikaci schopností a dovedností klienta tak, aby mohl najít takové zaměstnání, které pro něj bude vhodné. Služba může svým klientům také nabídnout různé tréninky a programy, které jsou zaměřeny na rozvoj pracovních dovedností.
3. **Podpora při hledání bydlení:** klientům, kteří se potýkají s bezdomovectvím, mohou pracovníci pomoci s hledáním stabilního bydlení a zapojit je do programů, které slouží k podpoře sociální integrace.
4. **Alternativní způsoby při řešení konfliktů:** služba nabízí alternativní způsoby řešení konfliktů, jako je například mediace. Tyto způsoby mohou pomoci vyřešit problémy, které by mohly vést k dalším trestným činům nebo zhoršit klientovu situaci.
5. **Sociální intervence a poradenství:** tyto činnosti slouží k pomoci klientovi zvládat jeho sociální a osobní problémy, které mohou vést k sociálnímu vyloučení. Pracovníci se snaží klientům poskytovat poradenství tak, aby si byli schopni udržet silné a pozitivní sociální sítě, které jim umožní integraci a setrvání ve společnosti.

Všechny tyto možnosti aplikuje pracovník komplexně a individuálně přizpůsobené aktuální situaci každého klienta. PMS hraje v rámci resocializace významnou roli především tím, že se zaměřuje na rehabilitaci a podporu klientů tak, že jim poskytuje bezpečné prostředí a pomáhá jim překonávat překážky a problémy, které by mohly bránit jejich úspěšné reintegraci do společnosti. (Probační a mediační služba, 2023)

Všechny tyto činnosti vedou k resocializaci jedince. Úspěšnou resocializaci klienta ovlivňuje spousta situací, které v životě klienta nastávají a ohrožují jeho návrat do společnosti a k řádnému životu. Probační a mediační služba zkoumá sociální situaci klienta a při řešení jeho problémů se snaží být nápomocná. Resocializace je hlavním tématem diplomové práce, a proto se jí budeme věnovat v následující kapitole.

3 VYMEZENÍ POJMU RESOCIALIZACE

Resocializace je činnost, která nastává v případě, že selže socializace jedince. Socializace je termín, kterým se označuje schopnost člověka začlenit se do společnosti. Mluvíme o celoživotním procesu, neboť výchova a vzdělávání jedince probíhá neustále působením situací, které se v průběhu jeho života odehrávají. V této kapitole si rozebereme pojmy, jakými jsou socializace, resocializace, probační programy, resocializační programy a recidiva.

3.1 Socializace

Člověka od narození až do smrti ovlivňuje celá řada faktorů, které ho postupně formují a přispívají k růstu jeho osobnosti. V průběhu života dochází k mnoha změnám rolí, kterým se učí nejen děti, ale i dospělí. Například se jedná o partnerské role, rodičovské role, profesní postup v zaměstnání nebo odchod do důchodu. Socializace probíhá ve společenských a mezilidských vztazích, a to díky působení osob, skupin a institucí. To znamená, že probíhá v prostředí, jako je rodina, škola, práce, vrstevnická skupina aj. Může mít podobu záměrného působení, které zahrnuje výchovu, nebo nezáměrného působení, například pomocí filmů, chování ostatních či médií. Jednotlivé působení se odráží v individuálním vývoji jedince a může na něj mít jak pozitivní, tak negativní dopady. Vzhledem k tomu, že má každý individuální vlastnosti, není jen pasivním příjemcem socializačního působení. Jedinec si tedy vybírá sám aktivity, které mají vliv na jeho život a způsob chování. (Křivohlavý a Šafářová, 2022, s. 22–24)

Samotná socializace je tedy klíčovým procesem, který umožňuje integraci jedince do společnosti, osvojení jejích norem, hodnot a sociálních dovedností. Tento proces ale může v některých případech selhat, a to z mnoha různých důvodů, jako jsou například traumatické události, špatné rodinné zázemí nebo nedostatek sociálních interakcí. V případě, že socializace jedince selže, může nastat narušení jeho fungování ve společnosti a mohou se objevovat problémy v sociálních skupinách, jako je rodina, práce či vztahy. V takových případech se často uplatňuje resocializace, která může probíhat pomocí různých institucí, jako jsou nápravná zařízení, věznice, PMS aj. V případech, kdy socializace selže, musí pro zachování fungování společnosti následovat pro jedince trest. Nedostatky v procesu socializace, ať už způsobené díky vrozeným dispozicím, nebo vlivem prostředí, se odrážejí v deviantním chování jedince, v našem případě v páchání kriminálního chování, kterého je následně nutno pomocí resocializace, např. pomocí výchovných,

vzdělávacích, resocializačních programů či odnětí svobody, eliminovat. (Křivohlavý a Šafářová, 2022, s. 26–28)

3.2 Resocializace

Resocializaci můžeme vnímat jako opětovný proces socializace, který se zaměřuje na potlačení negativních projevů chování jedince a snaží se o posílení či vytvoření pozitivních vzorců chování. Resocializace může probíhat v různých situacích. V diplomové práci se zaměříme na resocializace z pohledu Probační a mediační služby.

Dle Vetešky (2015) kriminalita a delikvence patří k nejzávažnějším sociálně patologickým jevům, které se vyskytují v naší společnosti. Vzhledem k vysoké společenské nebezpečnosti je v zájmu celé společnosti hledat možnosti jejího řešení. Vznik delikvence a kriminality není nahodilý, v naprosté většině případů je toto protispolečenské chování způsobeno důsledkem nevhodného nebo patologického vývoje nositele. Ke změně tohoto chování do společensky akceptovatelné podoby vede spousta aktivit a komplexních přístupů. Jedním z komplexních přístupů je snaha o resocializaci a socializaci jedince.

K resocializaci nejčastěji dochází za takových okolností, kdy jedinec vstoupí do prostředí, které ho úplně nebo částečně oddělí od vnějšího světa, značně se omezí jeho svoboda a vystaví se tlaku nových zákazů a příkazů. Při resocializaci v rámci zařízení, které omezují osobní svobodu, stále převládají i represivní prvky. V posledních letech se ale však začínají rozvíjet i resocializační programy, které jsou nejčastěji organizovány různými institucemi. Resocializační přístup je v takových programech založen na myšlence, že změny negativního chování je možno dosáhnout pomocí vnitřní motivace a změny postojů jedince, a to bez narušení vazeb na společnost a rodinné prostředí. (Křivohlavý a Šafářová, 2022, s. 27)

Autor v textu popisuje dva základní přístupy k resocializaci:

Resocializace omezující svobodu jedince – tento přístup je založen na postupu, u kterého dochází ke změně negativního chování pomocí represivních prvků, jako jsou zákazy, příkazy nebo tresty. V postpenitenciární péči nazýváme takovou resocializaci jako nucenou, tzn. takovou, která je vymezena a vynucena zákonem pro propuštěného jedince a omezuje jeho osobní svobodu. V rámci PMS se jedná o paroli a probaci. V rámci jiných institucí se jedná například o soudem stanovenou ochrannou léčbu.

Resocializace a resocializační programy, které jsou organizovány různými institucemi – tento přístup je založen na postupu, ve kterém se snažíme dosáhnout změny v negativním chování jedince pomocí vnitřních změn jedince a vnitřní motivace. V postpenitenciární péči ji nazýváme jako dobrovolnou, a to právě proto, že spočívá v dobrovolném rozhodnutí klienta o zahájení kontaktu a možnosti změn v jeho životě. Organizace, které se tímto způsobem práce zabývají, mohou být nízkoprahová centra nebo různé neziskové či charitativní organizace. (Sochůrek, 2007, s. 60–61)

U procesu resocializace se předpokládá, že u jedince již došlo k jisté socializaci a jedinec byl tedy v kontaktu se sociálními normami a hodnotami. Tyto normy a hodnoty ale nebyly v souladu s těmi, které uznává většinová společnost. Jedinec si tyto normy a hodnoty osvojil důsledkem sociální interakce, která se odehrávala ve skupině, ke které patřil a jejíž systém se lišil od hodnot, které jsou užívány a akceptovány majoritní společností. Podle Čírtkové (2013, s. 94) resocializace pachatele souvisí především s jeho osobností než se samotným výchovným působením. Termín resocializace je u nás i v zahraničí chápán jako režim, trest, převýchova či náprava. Resocializace neboli sociální rehabilitace je vnímána jako pozitivní změna v životě jedince, a to pomocí znovuzáčlenění do společnosti. Na jedince působí sociálně-rehabilitační procesy, které formují změny v jeho chování. Mezi hlavní oblasti, ve kterých se resocializace snaží o pozitivní změnu, patří sociální zázemí, zaměstnání či rodinné vztahy. Jedinec si v průběhu procesu upevňuje své chování a postoje a buduje si svou vlastní sociální hodnotu a identitu. Resocializace se snaží o udržování získaných postojů a dovedností, které souvisí se změnou v životním stylu (Dvořák, 2003, s. 65).

O zařazení zpět do společnosti usilují především ti jedinci, kteří cítili pocit viny za své činy a trest vnímali jako přirozený důsledek svého jednání. Tento postoj je vnímán především u pachatelů nedbalostních trestných činů nebo u osob, pro které představuje trestný čin náhodnou epizodu, nikoliv skutek, který spáchaly promyšleně a bez lítosti ke způsobeným následkům. Pocity viny předpokládají správně rozvinutou osobnost a potrestání funguje pouze tam, kde pachatel vnímá svoji vinu. Působení trestu obvykle selhává u pachatelů, kteří mají narušenou osobnost. Podle odborníků, kteří se na danou problematiku specializují, musí resocializace reagovat na specifické poruchy nebo problémy, které započínají kriminální chování jedince. Aby byla resocializace úspěšná, měl by se klient správně ke svým činům doznat a sám usilovat o to, aby se změnil a důvěřoval léčebnému programu. V případě, že klient popírá své činy a zaujímá negativní postoj ke změně, jsou jeho šance na nápravu velmi

malé. U takového jedince vzniká velká pravděpodobnost recidivy. (Čírtková, 2013, s. 96)

Proces resocializace se snaží o učení nových kulturních a sociálních norem. Jedinci, kteří narušili či porušili dané společenské normy, jsou sankciováni a následně resocializováni tak, aby se mohli zapojit zpět do společnosti. V rámci dvojího pojetí se jedná o takzvanou dobrovolnou či nedobrovolnou resocializaci, která probíhá na základě různých situací či životních rolí. Dobrovolná se projevuje v různých životních rolích, například když se jedinec stane druhem, studentem, rodičem či zaměstnancem. Naopak nedobrovolná resocializace se pojí s trestnou činností. V tomto případě je jejím cílem změna chování pachatele trestného činu a převzetí zodpovědnosti za své jednání a chování. Mezi další požadované změny patří například snížení recidivy, potlačení nepřizpůsobivého chování, zlepšení vztahu k povinnostem, jako jsou vzdělávání či zaměstnání (Veteška, 2015).

Úspěšnost a rychlost procesu resocializace závisí především na těchto skutečnostech:

1. Míře odlišnosti nového sociálního prostředí od předchozího, respektive původního.
2. Adaptaci jedince na sociální změnu a na jeho ochotě měnit své postoje, hodnoty a podřizovat se sociálním normám.
3. Ochotě jedince přijímat nové vzory chování a akceptovat autoritu.
4. Otevřenosti sociálního systému vůči danému jedinci, který prochází resocializací. (Bierdemanová a Petras, 2011, s. 9)

3.3 Probační programy

Resocializace jedince v rámci probačních programů je proces, který má za cíl pomoci pachateli změnit jeho návyky a chování. Probační programy, tak jako resocializační programy, považujeme za sekundární prevenci kriminální recidivy. PMS vytváří odlišné probační programy pro mladistvé a dospělé pachatele. Cílem probačních programů jak u mladistvých, tak u dospělých jedinců je změna chování a návyků pachatele tak, aby se v budoucnu vyhnul páchání další trestné činnosti.

Probační programy pro mladistvé

Tyto probační programy jsou alternativním trestem, který je ukotven v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 17. Probačním programem se rozumí zejména program, který se zaměřuje dle Vetešky (2015) na:

- psychologické poradenství,
- sociální výcvik,
- terapeutický program,
- programy zahrnující obecně prospěšné činnosti,
- vzdělávání,
- rozvíjení sociálních dovedností,
- režimy omezení běžného způsobu života aj.

Probační program může být mladistvému pachateli uložen soudcem a v přípravném řízení i státním zástupcem. Program může být mladistvému uložen jen v případě, že s jeho uložením mladistvý pachatel souhlasí. (Veteška, Fischer, 2020)

Úkolem PMS je snaha o rozvíjení takových programů, které budou efektivně působit na mladistvého jedince tak, aby došlo k jeho úspěšné resocializaci. Probační úředník, který se účastní probačního programu pro mladistvé, vykonává nad svým klientem taktéž probační dohled. V jeho závěru odesílá soudu zprávu o absolvování programu s výsledky absolvování. (Veteška, 2015)

Probační programy pro dospělé

Probačním programem pro dospělé jedince se rozumí jiná forma práce s klientem než s mladistvým pachatelem. V problematice dospělých jedinců se jedná pouze o vytvořený postup, který klient dodržuje v rámci stanoveného probačního dohledu. Tento plán je zpracováván při prvních konzultacích probačního úředníka s klientem. Klient je také během prvních návštěv probačním úředníkem informován a upozorněn na skutečnosti, které nastanou při neplnění probačního programu. Probační plán pro dospělé je také nazýván jako plán dohledu. (Matoušek, 2005)

V plánu dohledu stanovuje probační úředník klientovy podmínky, intervaly návštěv a cíle, které charakterizují průběh stanoveného dohledu. Jedná se tedy o zásadní dokument, který je sestaven podle analýzy potřeb a rizik klienta. Obsahuje jednotlivé metody, činnosti a postupy, které vedou k postupnému přiblížení ke stanovenému cíli, který směřuje k úspěšné resocializaci. (Štern a kolektiv, 2010).

Probační plán je průběžně upravován a vyhodnocován probačním úředníkem. Vzhledem k tomu, že se situace klienta může průběžně měnit, nelze probační plán vždy přesně dopředu stanovit. Při vyhodnocování dochází tedy k aktualizaci zadaných úkolů, uložených povinností a zaměření se na skutečnosti, které jsou potřebné k naplnění cílů. Při probačním programu je nejdůležitější brát ohled na povinnosti a omezení, která byla pachateli uložena soudem. Podle nich je samotný program nastavován a mělo by docházet k jeho dodržování. V probačním programu můžeme najít restriktce a úkoly, které jsou ukotveny v § 48 odst. 4 trestního zákoníku. Jedná se zejména o náhradu škody poškozenému, zákaz vstupu na stanovená místa, zákaz konzumace alkoholu či jiných psychotropních látek, podrobení se určitým programům, jako je například resocializační program či psychologické poradenství. Na konci spolupráce dochází mezi klientem a probačním úředníkem k závěrečnému vyhodnocení probačního programu a hodnocení splněných povinností a cílů. Probační úředník také poskytne závěrečnou zprávu pro soud. (Štern a kolektiv, 2010)

3.4 Standardizované resocializační programy

Během průběhu resocializačního působení je důležité brát v úvahu individualitu jedince a vytvářet takové prostředí, které mu umožní naučit se novým způsobům chování a interakce. Efektivní resocializační programy zahrnují psychologickou podporu, vzdělávací aktivity, empatii a čas. Resocializace může být náročným procesem, který vyžaduje spolupráci různých odborníků a institucí, aby v konečném důsledku došlo k pozitivní změně jedince a jeho schopnosti vést plnohodnotný život zpět ve společnosti. Probační a mediační služba má své vlastní resocializační programy. Jedná se o strukturovanou a intenzivní práci lektora a pachatele, která je zaměřená zejména na změnu chování pachatele, přijetí náhledu a odpovědnosti za spáchanou trestnou činnost či její odčinění. Resocializační program v rámci služby probíhá buď individuálně, skupinově, či kombinovanou formou. Do programu je zapojen nejen pachatel, ale může zde být začleněna jeho rodina nebo komunita, ve které žije. Důležitým bodem je, že pachatel prochází programem v přirozeném prostředí, kde tedy nedochází k narušení sociálních vazeb. Programy jsou poskytovány

samotnou Probační a mediační službou nebo neziskovými organizacemi. Resocializační programy jsou podporovány dotačními tituly z Ministerstva spravedlnosti.

Do resocializačního programu mohou být pachatelé zařazeni dvěma způsoby, a to:

- Rozhodnutím soudu či státního zástupce o povinnosti program absolvovat dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů nebo dle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Dobrovolným vstupem pachatele do programu. Kdy pachatel požádá svého probačního úředníka o zařazení. V případě, že se pachatel stane vhodným kandidátem pro absolvování programu, je do probačního plánu uvedeno jeho absolvování jako závazné.
- Mladistvé pachatele lze zařadit do probačních programů vedených Ministerstvem spravedlnosti podle §17 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Po zařazení do programu se uzavře trojstranná dohoda mezi pachatelem, poskytovatelem programu a službou. V dohodě jsou vymezena práva a povinnosti, časový harmonogram a důsledky při nesplnění plynoucích ustanovení.

3.4.1 Druhy resocializačních programů poskytovaných v rámci PMS

V rámci projektu Zpátky do života financovaného z Norských fondů, jehož cílem je zkvalitňování resocializace jedinců a poskytnutí nástrojů k reflexi své trestné činnosti a návratu zpět do řádného života, se Probační a mediační službě podařilo zřídit tzv. programová centra, která nabízejí standardizované resocializační programy pro své klienty. V roce 2022 se také podařilo zrealizovat a uvést do provozu Probační dům, ve kterém je poskytován pobytový resocializační program pro podmíněně propuštěné osoby.

3.4.2 Činnost programových center

V roce 2021 byla ve čtyřech soudních krajích zřízena programová centra, která se zaměřují na poskytování standardizovaných resocializačních programů. V roce 2021 nastoupilo do jednotlivých resocializačních programů celkem 243 pachatelů. V roce 2022 se jednalo již skoro o dvojnásobek ve výši 484 pachatelů.

V následující tabulce jsou uvedeny jednotlivé kraje, ve kterých jsou programová centra aktuálně zřízena a probíhají zde akreditované resocializační programy, které jsou navrženy pro klienty PMS.

Tabulka 1 – Programová centra (vlastní zpracování, 2024)

Programové centrum	2021	2022
Praha	0	43
Jihočeský kraj	36	67
Plzeňský kraj	55	86
Ústecký kraj	95	171
Severomoravský kraj	57	117
Celkem	243	484

Zdroj: Statistická ročenka Probační a mediační služby, 2023

PMS disponuje celkem pěti specializovanými pracovišti, která se zaměřují na poskytování resocializačních programů. Tato specializovaná pracoviště aktuálně působí v pěti lokalitách, a to v Praze a na vybraných střediscích PMS v Plzeňském, Ústeckém, Jihočeském a Severomoravském kraji. Tyto resocializační programy jsou cíleny na mladistvé i dospělé osoby. Jejich zaměření může být jak komplexní, tak cílené na určitou skupinu pachatelů, například na recidivisty, drogově závislé, prvopachatele aj. Aktuálně jsou v realizaci celkem 3 resocializační programy, a to:

- a) **Punkt Rodina** je program určený pro mladistvé pachatele. Cílem programu je posílit silné stránky mladistvého a naučit jej nové způsoby vedoucí k dosažení cílů tak, aby nevznikl konflikt se zákonem. Mladiství se zde za pomoci zkušeného lektora učí mít pod kontrolou své chování v rizikových situacích.
- b) **Vnímám i Tebe** je program určený pouze pro dospělé pachatele. Jeho cílem je zaměřit se na posílení náhledu pachatele na jeho kriminální chování a na rizikové faktory s ním spojené. Program pomáhá rozvíjet empatii pachatele a uvědomovat si dopady trestné činnosti nejen na svůj vlastní život, ale také na život svých blízkých a obětí trestných činů. Program se snaží docílit toho, aby pachatel převzal zodpovědnost za své chování a zajistil nápravu způsobené újmy. Program je v realizaci od roku 2019 v rámci projektu Křehká šance a získal v roce 2022 mezinárodní ocenění v rámci CEP Awards 2022, který převzala za PMS ředitelka Andrea Matoušková v chorvatském Dubrovniku.

- c) **Program pro řidiče** je resocializační program určený pro dospělé pachatele, kteří se dopustili trestné činnosti v rámci dopravy, a to včetně činů způsobených pod vlivem alkoholu nebo drog. Program se věnuje rozpoznávání spouštěčů a projevů rizikového chování pachatelů. Jeho cílem je tedy naučit pachatele řešit kritické situace jinak než doposud a upevňovat jejich žádoucí chování a postoje. (Probační a mediační služba, 2023) Tento standardizovaný resocializační program byl v letech 2021–2022 realizován nejčastěji. Celkem se ho v letech 2021 a 2022 účastnilo 344 pachatelů (PMS Statistika, 2018–2022).

3.4.3 Probační dům

Probační dům v Písku je jediným poskytovaným pobytovým resocializačním programem. Jeho provoz byl zahájen v listopadu 2022 a disponuje kapacitou 16 míst, která slouží pro podmíněně propuštěné muže. Koncept a cíl spočívá v podpoře podmíněně propuštěného pachatele v prvních měsících pobytu mimo věznicí a předcházení vzniku recidivy a návratu do vězení. Dům byl zprovozněn za pomoci financí z projektu Zpátky do života a po ukončení projektu v roce 2024 bude jeho provoz financovat PMS ze svého rozpočtu. Povinnost absolvovat tento šestiměsíční resocializační program je ukládána soudem, a to v období zkušební doby podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody společně s uloženým probačním dohledem. Veškerý probační dohled probíhá tedy v místě příslušném středisku PMS v Písku. Umístění a rozhodnutí soudu předchází navázání spolupráce s PMS, a to:

- s časovým předstihem alespoň 4 měsíců před termínem podmíněného propuštění musí zájemce oslovit pracovníka PMS s žádostí o zařazení do programu,
- probační úředník vykonává hodnoticí funkci, zda je uchazeč vhodný pro zařazení do tohoto typu resocializačního programu,
- probační úředník zpracuje podklady pro soud, který bude rozhodovat o podmíněném propuštění pachatele.

Probační dům je určen pro podmíněně propuštěné muže ve věku od 18 let, kteří potřebují specializovanou pomoc při návratu z věznic do běžného života. Motivací by těmto osobám mělo být zlepšení jejich životní situace a chuť na sobě pracovat. Program se snaží o bezpečné překlenutí nejrizikovějšího období, které nastává v prvních 6 měsících po propuštění

z výkonu trestu odnětí svobody. Klientům probačního domu je poskytována v rámci resocializačního pobytového programu odborná podpora při důležitých tématech, jako je:

- zacházení s financemi,
- hledání zaměstnání,
- abstinence od alkoholu a návykových látek,
- zajištění bydlení,
- náprava protiprávního jednání,
- předcházení recidivě. (Statistická ročenka Probační a mediační služby, 2023)

3.5 Recidiva

Resocializace slouží k předcházení vzniku recidivy, a je tedy důležitou součástí při návratu pachatele zpět k řádnému životu. Pojem recidiva je používán ve více vědních oborech k vyjádření něčeho, co se opakuje a co již minulo. Pro naši práci budeme tedy používat pojem kriminální recidiva. Rozlišujeme tedy trojí pojetí recidivy (Marešová a kol., 2011, s. 7):

Trestněprávní pojetí – ve smyslu trestního práva se rozumí spáchání nového trestného činu poté, co již pachatel byl pravomocně odsouzen za předchozí trestný čin.

Kriminologické pojetí – vyjadřuje opětovné spáchání trestného činu bez ohledu na to, zda byl pachatel za předchozí trestný čin stíhán nebo odsouzen.

Penologické pojetí – definuje recidivu jako skutečnost, kdy je tatáž osoba podruhé umístěna ve výkonu trestu odnětí svobody.

Počátky kriminální kariéry recidivistů se začínají rozvíjet velice brzy, tyto různé delikvence a poruchy vznikají již v dětství. Toto období je nazýváno raná kriminální kariéra a je pro ni typické např. záškoláctví, útěky z domova, drobné krádeže či excesivní lhavost. Dalším znakem budoucích recidivistů je brzký sexuální život okolo 13.–14. roku s charakteristickou promiskuitou. Následuje užívání alkoholu, cigaret a drog. Nevladatelné chování mladistvých končí ve většině případů na psychiatrii či v extrémních případech uložením ústavní výchovy. Pro **rozvinutou kriminální kariéru** považujeme první trestní stíhání, které probíhá u těchto jedinců zpravidla již v mladistvém věku mezi 15.–17. rokem. Platí, že průběh rané fáze určuje budoucí vývoj rozvinutí kriminální kariéry. Vysoká

intenzita, která značí krátké intervaly mezi trestnými činnostmi, je charakteristická právě pro mladistvé osoby a s příchodem dospělosti se snižuje. Faktorem, který především ovlivňuje chování pachatele, je nedostatečné vzdělání a špatné rodinné poměry. Se snižujícím se stupněm vzdělání se snižuje také délka intervalu mezi jednotlivými trestnými činy – nejkratší intervaly jsou u recidivistů, kteří nemají dokončené základní vzdělání. Stejně tak jedinci, kteří jsou rozvedení a nemají partnerský vztah, převažují ve skupině, která zrecidivuje do půl roku.

Na základě retrospektivního výzkumu VÚK byly již v roce 1987 popsány prediktory budoucího násilného chování, mezi které patří:

- Záškoláctví, neomluvená absence.
- Fyzická agresivita.
- Časté návštěvy restaurací spojené s užíváním alkoholu.
- Promiskuitní životní styl.
- Kriminální infekce v rodině (kriminální chování příbuzných).
- Konflikty na pracovišti, nedostatečná disciplína, problém s autoritou.

Výsledky výzkumu byly porovnány s nedelikventními jedinci a bylo zjištěno, že výskyt dvou prediktorů má z hlediska predikce páčání trestné činnosti v budoucnosti významný vliv.

Recidiva je nežádoucím jevem ve společnosti a vnímáme ji jako společenský problém, kterému je potřeba předcházet. Kriminální recidiva, její vývoj a četnost slouží jako kritérium účinnosti programů zacházení s pachateli, kterým byl udělen alternativní trest, výkon trestu odnětí svobody nebo program zacházení na svobodě. V takovém případě se pohlíží zpravidla na dvouleté období, které nastává po propuštění pachatele z výkonu trestu odnětí svobody nebo z programu, který je realizován na svobodě, například v rámci probace. Výkon probace je tedy jednou z možností, jak se stát a společnost snaží vzniku recidivy předcházet.

Prevence recidivy

Prevenčí vzniku trestné činnosti jsou činnosti, jejichž cílem je eliminace míry a závažnosti kriminality. Mezi opatření můžeme zařadit i prevenci recidivy, kterou lze chápat jako *„souhrn aktivit především nesankční povahy orientovaných na odstraňování blokad, oslabování a neutralizaci kriminogenních faktorů, vyvíjených jak státními a veřejnými*

institucemi, tak i soukromými sdruženími a organizacemi, ale také jednotlivými občany. Prevence totiž zasahuje i do takových oblastí společenského života, kam mnohdy kompetence orgánů činných v trestním řízení nedosahují, jež však jsou podhoubím kriminality, a kde mohou zasáhnout jiné orgány, např. orgány státní správy a územní samosprávy nebo veřejnoprávní instituce či struktury občanské společnosti“ (Hendrych, Bělina a kol., 2009, s. 1404).

Primární prevence by se měla zaměřovat především na vyhledávání a spolupráci odborníků v rizikových rodinách, kde vyrůstají jedinci, u kterých dochází k rozvoji poruch disociálního typu. Zaměřena může být jak na neurčitý počet osob, kdy se může jednat o všechny obyvatele daného státu či lokality, tak na vybranou skupinu osob rozdělenou například dle věku, náboženství, pohlaví a dalšího rozdělení bez ohledu na kriminální potenciál.

Sekundární prevence je již zaměřena na osoby, které se už v minulosti dopustily spáchání trestných činů. Cílem je tedy předcházet tomu, aby se z těchto osob stali recidivisté. Sekundární prevence je realizována právě prostřednictvím různých opatření, jakými jsou například i resocializační a probační programy.

Terciální prevenci je potřeba zaměřit na systém zacházení s vězni, kteří jsou umístěni ve výkonu trestu odnětí svobody, motivovat je ke změně chování a snažit se o zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce po propuštění. Hlavním cílem je tedy racionalizace odsouzených osob, která slouží k uchování pozitivního obrazu sebe sama. Terciální prevence má tedy za cíl udržet dosažené výsledky předchozích intervencí nefunkčního sociálního prostředí. (Válková, Kuchta a kol., 2012, s. 414–415)

U skupin vysoce nebezpečných pachatelů, mezi které patří zejména sexuální a násilné trestné činy, se jeví jako nejúčinnější izolace od společnosti spojená s odnětím svobody.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

„Resocializace je cesta k nápravě, nikoliv trest“ (Winston Churchill, bývalý premiér Spojeného království). Tento citát naznačuje velice významnou podstatu, jakou by resocializace měla být, a to, že právě ona by měla být primárním cílem trestního systému, nikoliv trest jako takový. Resocializace je proces, který pomáhá pachatelům trestných činů začlenit se zpět do společnosti a stát se potenciálně produktivními občany. Naopak trest je pouze odplatou za spáchaný zločin.

V teoretické části diplomové práce jsme se věnovali tématům, která souvisí s výkonem činnosti Probační a mediační služby a poskytovanými činnostmi v rámci resocializace jedince. Praktická část diplomové práce navazuje na její teoretickou část. Obsahem praktické části bude definování výzkumného problému, výzkumných cílů a zodpovězení výzkumných otázek. V této části si také vymezíme jednotlivé pojmy, jakými jsou výzkumný soubor, metoda sběru dat, analýza dat a jejich interpretace.

Cílem praktické části diplomové práce je analýza aktuální role Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Realizovaný výzkum se zaměřoval na 4 oblasti, mezi které patří problémy klienta, které ztěžují jeho resocializaci, pozitivní faktory při resocializaci, působení různých druhů trestů na klienta a nabídka a efektivita poskytovaných programů.

Získané výsledky budou uvedeny a analyzovány v jednotlivých kapitolách a subkapitolách diplomové práce. Výsledky výzkumu mohou sloužit v praxi ke zlepšení aktuálních probačních a resocializačních programů tak, aby došlo k co největšímu zvýšení efektivity programu v rámci jeho obsahu a procesu. Výsledky mohou také sloužit k rozvoji vzniku nových programů, a to převážně pro dospělé pachatele. Vzhledem k tomu, že aktuální nabídka resocializačních programů není velká a je poskytována v omezeném počtu krajů, je důležité poukazovat na pozitivní důsledky resocializace a navrhnout a akreditovat stále nové programy, které reagují na aktuální problémy klientů.

4.1 Výzkumný problém

Stanovením výzkumného problému určíme a definujeme, čemu se ve výzkumu této práce budeme věnovat. Resocializace jedince je podstatným smyslem vzniku instituce PMS, a její úspěšnost je tedy potřeba neustále zvyšovat, především z důvodu předcházení recidivy, ochrany obyvatel a zatěžování systému vězeňství. Rozvoj a zlepšování kvality poskytovaných služeb PMS je tedy v zájmu státu vzhledem k tomu, že je každý uvězněný

pachatel finančním nákladem, a jeho pobyt za mřížemi je tak nežádoucí. Účinnost resocializačních aktivit je tedy jedním z důležitých faktorů, který ovlivňuje úspěch této služby. Resocializační programy mohou mít na klienty pozitivní vliv, a to zejména v oblastech, jako je sociální integrace, uplatnění na trhu práce či prevence recidivy. Za výzkumný problém diplomové práce tedy považujeme roli Probační a mediační služby při resocializaci klienta.

4.2 Výzkumné cíle

V rámci praktické části výzkumu jsme si stanovili tyto následující cíle.

Hlavní cíl:

- Hlavním cílem této diplomové práce je analyzovat vliv probačních a resocializačních programů, které se zaměřují na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta.

Dílčí cíle:

- Zjistit, jaké problémy klienta považují pracovníci za nejzávažnější z hlediska možné recidivy.
- Zjistit, jaké faktory považují pracovníci za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci klienta.
- Zjistit, jak pracovníci vnímají působení trestů na klienta při procesu resocializace.
- Zjistit, jaké změny by pracovníci doporučili pro efektivnější činnost PMS při resocializaci klientů.

4.3 Výzkumné otázky

Na základě stanovených výzkumných cílů jsme si stanovili hlavní a dílčí výzkumné otázky, které jsme rozdělili na jednotlivé oblasti dle toho, na co se zaměřují. Výzkumné otázky jsou tedy následující:

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaký vliv mají probační a resocializační programy na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta?

Oblast č. 1: Klíčové problémy klienta při resocializaci

VO1 – Jaké problémy svých klientů považují pracovníci při resocializaci za nejzávažnější a nejtěžší překonat pro úspěšnou resocializaci?

Oblast č. 2: Resocializační faktory

VO2 – Jaké faktory považují pracovníci za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci svých klientů?

Oblast č. 3: Tresty jako nástroj resocializace

VO3 – Jak pracovníci vnímají působení různých druhů trestů na klienta?

Oblast č. 4: Nabídka a efektivita poskytovaných služeb

VO4 – Jak vnímají pracovníci aktuální nastavení činnosti PMS a jaké změny by uvítali pro její efektivnější činnost v rámci poskytované péče svým klientům?

4.4 Metoda sběru dat

V diplomové práci jsme pro náš výzkum zvolili kvantitativní metodu sběru dat (Chráška, 2007). Zkoumání proběhlo pomocí anonymního dotazníkového šetření na pobočkách PMS. Tato metoda byla zvolena především z důvodu, zajištění většího počtu postojů a názorů z této problematiky od respondentů. Dotazník vlastní konstrukce je určen pro pracovníky, kteří pracují s klienty, jež se účastní, či se účastnili, probačních a resocializačních programů.

Dotazník je složen z 20 položek, které se skládají z otevřených otázek a uzavřených otázek. Otevřené otázky byly využity u položek, u kterých jsme nechtěli respondenta omezovat žádnými mantinely pro jeho odpověď. U těchto otázek bylo dotazovanému k dispozici textové pole, které bylo omezeno pouze počtem znaků. Výsledky otevřených otázek slouží k hlubšímu prozkoumání pocitů respondenta, jeho náhledu na problém či navržení konkrétních opatření.

Uzavřené položky byly zvoleny ve stylu „výběr z možností“ a „specifické typy otázek“. V případě výběru z možností má 10 položek způsob odpovědi ve formě „single choice“, která vyjadřuje možnost zvolení jedné správné odpovědi, v případě dalších 3 polouzavřených položek byla respondentům nabídnuta možnost odpovědi ve formě „multiple choice“, která vyjadřuje možnost zvolení více odpovědí. V případě tohoto dotazníkového šetření tedy maximálně v počtu dvou zvolených možností.

Při sestavování dotazníku byly využity specifické typy položek, jako jsou:

- Dichotomické otázky.
- Likertova škála.
- Řazení položek.
- Maticové otázky.
- Hvězdičkové ohodnocení.

Jednotlivé položky dotazníku se zaměřují na zodpovězení stanovených výzkumných otázek, kdy položky č. 2, 3, 6 se zaměřují na klíčové problémy klienta, položky č. 8, 7, 9, 11, 15 se zaměřují na resocializační faktory, položky č. 1, 12, 13, 14 se zaměřují na druhy trestů jako nástroje resocializace a poslední skupina položek č. 4, 5, 10, 16, 17, 18, 19, 20 se zaměřuje na aktuální nabídku a efektivitu poskytovaných služeb PMS.

Výzkumné šetření proběhlo v rozmezí 1. 2. 2024–2. 3. 2024 v rámci zaslání on-line dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo konzultováno s Ředitelstvím PMS, které po domluvě rozeslalo e-mail všem pracovníkům PMS s žádostí o jeho vyplnění. Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány a vyhodnoceny pomocí programu MS Excel.

4.5 Výzkumný soubor

Základní soubor

Základní soubor tvoří všichni pracovníci Probační a mediační služby v České republice. V následující tabulce můžeme vidět počet jednotlivých poboček PMS ve všech krajích (Probační a mediační služba, 2023):

Tabulka 2 – Počty jednotlivých poboček v krajích (vlastní zpracování, 2024)

Kraj	Počet poboček
Hlavní město Praha	10
Středočeský kraj	12
Jihočeský kraj	8
Plzeňský kraj	7
Karlovarský kraj	5
Ústecký kraj	10
Liberecký kraj	6
Královéhradecký kraj	8

Pardubický kraj	7
Vysočina	7
Jihomoravský kraj	12
Olomoucký kraj	7
Moravskoslezský kraj	11
Zlínský kraj	7

Výběrový soubor

Výběrový soubor tvoří probační úředníci, probační asistenti a vedoucí středisek, kteří pracují s klienty v rámci své agendy.

Výzkumný soubor tohoto výzkumu tvořili pracovníci (muži i ženy) napříč pobočkami PMS. V rámci výzkumu bylo osloveno Ředitelství PMS, se kterým bylo konzultováno rozeslání dotazníků příslušným pracovníkům, kteří pracují s klienty, u kterých dochází v rámci činnosti PMS k resocializaci.

Žádost o spolupráci probíhala e-mailovou a telefonickou korespondencí s kompetentními pracovníky PMS. První byla žádost o vyplnění dotazníkového šetření schválena ředitelkou PMS a předána na metodické oddělení, které poskytlo součinnost se zasláním dotazníkového šetření příslušným pracovníkům k vyplnění. S metodickým oddělením jsme stanovili datum, ve kterém bude dotazník pro respondenty dostupný. Dále proběhla formální kontrola dotazníkového šetření ve spolupráci s metodičkou PMS. Spolupráce tedy probíhala od 1. 2. 2024 do 2. 3. 2024, kdy bylo výzkumné šetření ukončeno. Celkem jsme získali data od 93 respondentů.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

V této kapitole diplomové práce se budeme zabývat analýzou a interpretací sesbíraných dat od respondentů. Výsledky dotazníkového šetření budou rozděleny do konkrétních oblastí tak, aby byly zodpovězeny všechny výzkumné otázky, které byly stanoveny na základě stanovených výzkumných cílů. Práce při stanovování problému začíná pomocí předběžné teoretické analýzy poznatků, které hodláme zkoumat. Jejím cílem je seznámení se současným stavem a získání co největšího množství dostupných informací (Chráska, 2016).

5.1 Analýza dat

Dotazníky byly rozeslány pouze pracovníkům, kteří byli kompetentní k jejich vyplnění. Dotazníky byly rozeslány metodickým oddělením PMS, které mělo na starost jejich rozeslání a případné zodpovídání dotazů. Respondentům byl společně s dotazníkem rozeslán také informační e-mail, který sloužil k vysvětlení, k čemu budou výsledky získané z dotazníkového šetření použity. Respondentům byl poskytnut dostatečný čas a prostor pro vyplnění. Jednotlivé otázky byly zpracovány do různých druhů grafů a tabulek tak, aby byly výsledky dotazníkového šetření co nejvíce přehledné a srozumitelné.

Oblast č. 1: Klíčové problémy klienta

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO1 – Jaké problémy svých klientů považují pracovníci při resocializaci za nejzávažnější a nejtěžší překonat pro úspěšnou resocializaci?

Do této části zodpovězení zvolené výzkumné otázky spadají položky z dotazníku č. 2, 3, 6, které budou zpracovány do tabulek a výsečových grafů.

Položka č. 2: Jak často se u svých klientů setkáváte s těmito problémy?

Tabulka 3 – Kategorie problémů (vlastní zpracování, 2024)

Typ problému	Vůbec	Občas	Často	Velmi často
Závislosti	0 %	15 %	53 %	32 %
Bezdomovectví	2 %	79 %	18 %	0 %
Zadluženost	0 %	12 %	37 %	51 %
Nízké vzdělání	0 %	27 %	29 %	44 %
Špatná uplatnitelnost na trhu práce	0 %	15 %	55 %	30 %
Nezaměstnanost	0 %	10 %	47 %	43 %

Položka č. 2 zjišťuje, v jaké míře se pracovníci PMS setkávají s různými typy problémů u svých klientů. V rámci položky bylo zkoumáno šest typů problémů, které jsou uvedeny v příslušné tabulce č. 3. Respondenti u každého typu problému uváděli, jak často se s nimi setkávají. Tato informace je uvedena v tabulce v procentuálním zastoupení.

Ze získaných dat vidíme, že všechny uvedené typy problémů se u klientů v nějaké míře vyskytují. U jednotlivých typů problémů jsme získali největší počet odpovědí:

- **Závislosti**

Nejčastější odpovědí u závislosti byla „často“ (53 %), následovaná odpovědí „velmi často“ (32 %).

- **Bezdomovectví**

Většina respondentů (79 %) se s bezdomovectvím setkala „občas“.

- **Zadluženost**

Nejčastější odpovědí u zadlužení byla „velmi často“ (51 %), následovaná odpovědí „často“ (37 %).

- **Nízké vzdělání**

Nejčastější odpovědí u nízkého vzdělání byla „velmi často“ (44 %), následovaná odpovědí „často“ (29 %).

- **Špatná uplatnitelnost na trhu práce**

Nejčastější odpovědí u špatné uplatnitelnosti na trhu práce byla „často“ (55 %), následovaná odpovědí „velmi často“ (30 %).

- **Nezaměstnanost**

Nejčastější odpovědí u nezaměstnanosti byla „často“ (47 %), následovaná odpovědí „velmi často“ (43 %).

Získaná data tedy naznačují, že pracovníci se při práci s klienty se všemi typy problémů setkávají. Ze získaných dat vidíme, že nejvíce, tedy „velmi často“, se setkávají se zadlužeností svých klientů, nízkým vzděláním a nezaměstnaností.

Položka č. 3: Setkáváte se u svých klientů s jinými problémy, než je uvedeno v otázce č. 2? Pokud ano, napište, o jaké problémy se jedná:

Položka č. 3 byla v dotazníkovém šetření uvedena jako otevřená otázka, kde mohli respondenti popsat problémy svých klientů, se kterými se v rámci jejich práce setkávají navíc oproti problémům uvedených v položce č. 2.

Tato položka v dotazníkovém šetření byla dobrovolná a celkem ji vyplnilo 66 % z celkového počtu respondentů. Vzhledem k množství odpovědí byly výsledky rozděleny do 5 kategorií, jejichž definici jsme zvolili jako:

1. psychický stav klienta,
2. špatné sociální zázemí klienta,
3. individuální vlastnosti klienta,
4. agresivita klienta,
5. recidivní chování a jeho důsledky.

Tabulka 4 – Druhy problémů klientů PMS (vlastní zpracování, 2024)

Psychický stav	Špatné sociální zázemí	Individuální vlastnosti
Psychické problémy	Problémové partnerské vztahy	Nedostatek motivace
Psychiatrické diagnózy	Problémové rodinné vztahy	Bagatelizace trestné činnosti
Psychiatrická onemocnění	Domácí násilí	Absence návyků
Poruchy osobnosti	Traumata z dětství	Struktura osobnosti
Toxické psychózy	Absence zázemí	Absence sebereflexe
Depresivní stavy	Nefunkční rodina	Osobnostní limity

Tabulka č. 4 zobrazuje nejpočetnější skupinu problémů, se kterými se potýkají klienti PMS, tyto odpovědi uvedla více než polovina respondentů. Mezi další problémy, se kterými se klienti potýkají při resocializaci nejčastěji, můžeme tedy zahrnout jednotlivé druhy psychických problémů, typy špatného sociálního zázemí a individuální vlastnosti klienta.

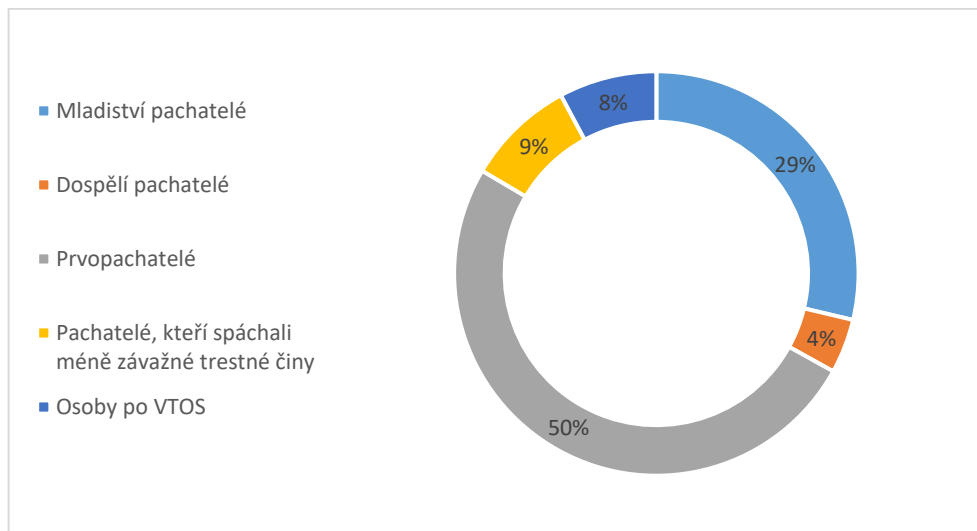
Tabulka 5 – Méně časté druhy problémů klientů PMS (vlastní zpracování, 2024)

Agresivita klienta	Recidivní chování a jeho důsledky
Agresivní chování	Opakovaná recidiva
Násilné chování	Vysoký počet záznamů v RT
Nepřizpůsobivost	Nezaměstnanost s ní spojená
Vyhrožování	Výkon nelegální práce

Tabulka č. 5 zobrazuje druhou skupinu problémů se kterými se respondenti setkávají při své práci s klientem. Tyto dvě kategorie problémů uvedlo celkem 34 % respondentů a můžeme tedy říci, že jde o méně často se vyskytující problémy než problémy ze skupiny uvedené v tabulce č. 1. Avšak ani tyto problémy nemohou být opomíjeny a je potřeba s nimi pracovat vždy v závislosti na individualitě klienta.

Položka č. 6: Která skupina pachatelů má podle Vás největší šanci na úspěšnou resocializaci, pokud jsou jim poskytnuty vhodné podmínky?

Graf 1: Rozdělení skupin pachatelů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

Graf č. 1 znázorňuje výsledky výzkumného šetření, které ukazují, jaká skupina má dle respondentů největší šanci na úspěšnou resocializaci v případě poskytnutí vhodných podmínek. Dle respondentů mají největší šanci prvopachatelé (50 %) a mladiství pachatelé (29 %). Ostatní skupiny pachatelů nemají dle respondentů příliš vysoké šance na úspěšnou resocializaci. Dle dat získaných od respondentů mají menší šanci na úspěšnou resocializaci

i za poskytnutí vhodných podmínek pachatelé méně závažných trestných činů (9 %) a osoby po výkonu trestu odnětí svobody (8 %). Nejnižší prognózu na úspěšnou resocializaci mají dle respondentů dospělí pachatelé (4 %). Z analýzy získaných dat je tedy patrné, že mladiství a prvopachatelé jsou považováni za skupinu s nejvyššími šancemi na úspěšnou resocializaci.

Oblast č. 2: Resocializační faktory

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO2 – Jaké faktory považují pracovníci za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci svých klientů?

Do této části zodpovězení zvolené výzkumné otázky spadají položky z dotazníku č. 7, 8, 9, 11, 15, které budou zpracovány do výsečových grafů.

Položka č. 7: Jaké jsou podle Vás nejdůležitější faktory, které ovlivňují šanci na úspěšnou resocializaci klientů?

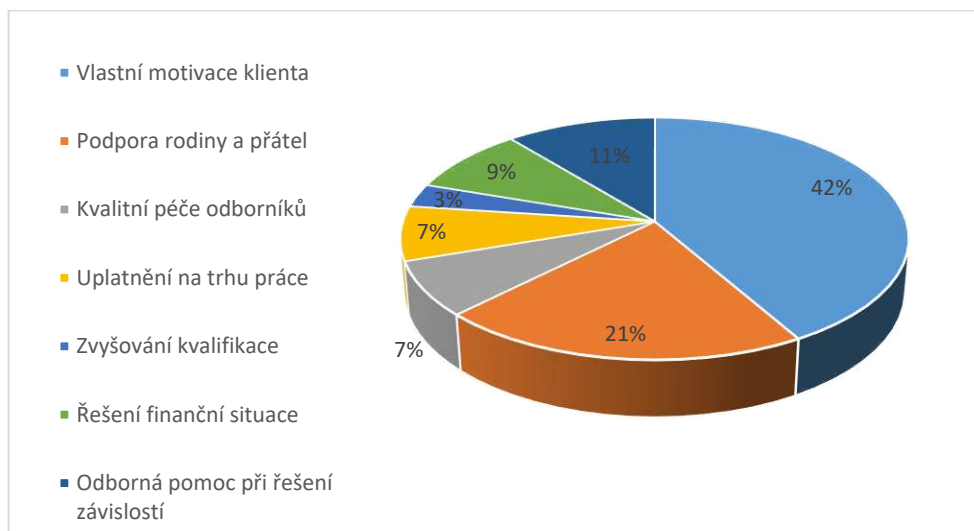
U položky č. 7 měli respondenti seřadit dle důležitosti jednotlivé faktory, které ovlivňují šanci klientů na úspěšnou resocializaci. Z výzkumného šetření tedy vyplývá, že respondenti zvolili pro tuto položku následující pořadí důležitosti uvedené v tabulce níže:

Tabulka 6 – Výsledné pořadí jednotlivých faktorů (vlastní zpracování, 2024)

Faktory:	Průměrná důležitost:
Předpoklady klienta (věk, vzdělání, sociální zázemí, motivace, typ trestné činnosti, zdravotní stav)	2,9
Kvalita poskytovaných služeb (nabídka programů, odbornost pracovníků, zvolené postupy a metody, individuální přístup ke klientovi)	1,7
Spolupráce s ostatními institucemi (úřady, sociální služby, neziskové organizace, zaměstnavatelé)	1,4

Položka č. 8: Jaké faktory považujete za důležité pro to, aby se klient se svými problémy úspěšně vypořádal?

Graf 2: Faktory klienta – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

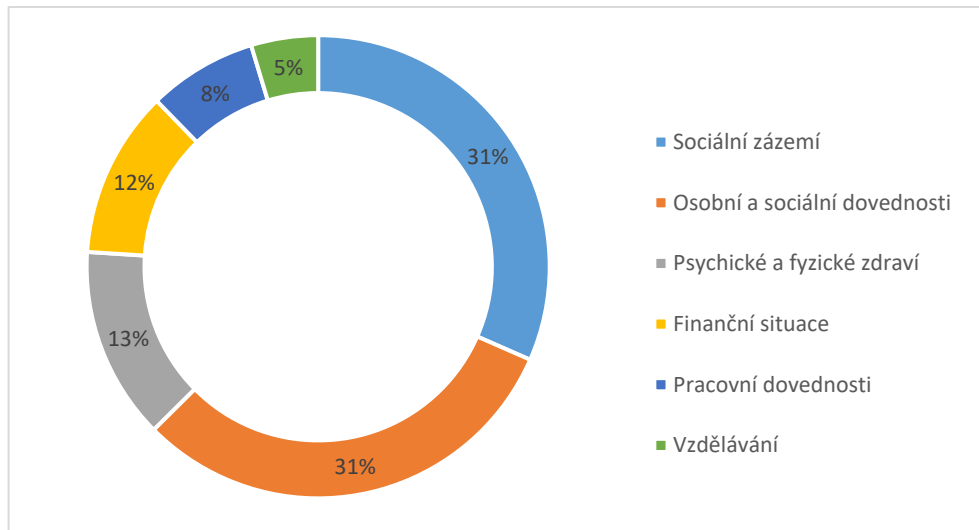
Graf č. 2 zobrazuje, že respondenti vnímají jako nejdůležitější faktor pro úspěšnou resocializaci jedince vlastní motivaci klienta (42 %). Důležitou roli při řešení problémů, se kterými se klienti PMS potýkají, hraje také podpora rodiny a přátel (21 %). Podstatně menší důležitost přidávají respondenti faktorům, jako je odborná pomoc při řešení závislostí (11 %), řešení finanční situace (9 %), uplatnění na trhu práce (7 %) a kvalitní péče odborníků (7 %). Nejmenší důležitost má pro respondenty zvyšování kvalifikace ve výši (3 %).

Položka č. 9 Jak byste hodnotili důležitost výše zmíněných faktorů z otázky č. 8 z hlediska jejich vlivu na resocializaci klienta?

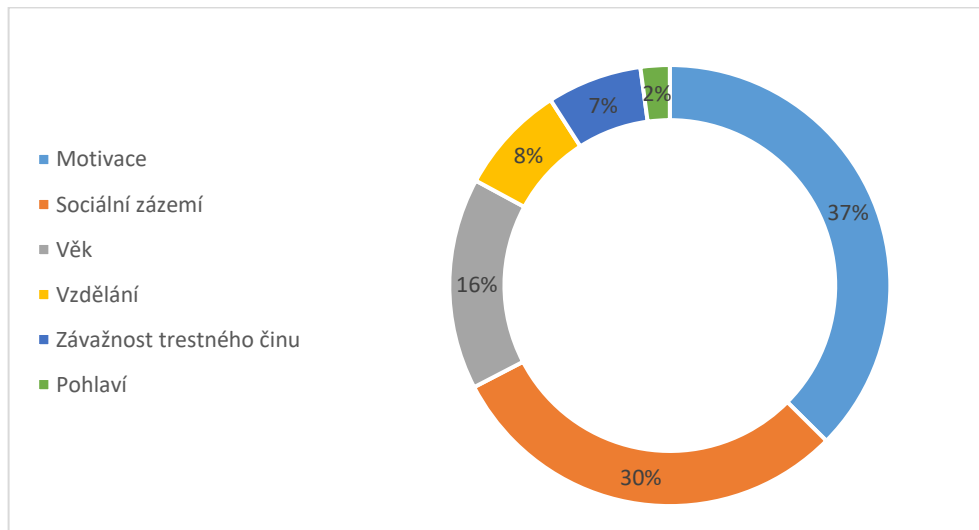
Tato položka navazuje na položku č. 8 a data z ní získaná nám ukazují, že průměrná hodnota získaných výsledků je 8. Průměrná hodnota ze škály 1 až 10 naznačuje, že respondenti vnímají všechny výše zmíněné faktory jako důležité pro resocializaci klienta. To znamená, že respondenti se shodují na tom, že faktory, které byly uvedeny v položce č. 8, hrají významnou roli v procesu resocializace klienta. Jak již víme ze získaných dat, nejvíce respondentů vnímá jako nejdůležitější faktor vlastní motivaci klienta.

Položka č. 11: Kterou z následujících oblastí považujete za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci klienta?

Graf 3: Nejdůležitější oblast – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

Úspěch resocializace závisí také na komplexní podpoře klienta v několika klíčových oblastech. Tyto oblasti se vzájemně doplňují a ovlivňují, a proto je důležité jim věnovat individuální i komplexní pozornost. Respondenti považují za nejdůležitější oblast pro práci s klientem jeho sociální zázemí (31 %) a osobní a sociální dovednosti (31 %). Za druhou nejdůležitější oblast považují respondenti klientovo psychické zdraví (13 %) a jeho finanční situaci (12 %). Jako nejméně podstatnou oblast pro úspěšnou resocializaci vnímají respondenti klientovy pracovní dovednosti (8 %) a výši jeho vzdělání (5 %).

Položka č. 15: Jaké předpoklady klienta podle Vás ovlivňují účinek trestů na jeho resocializaci?*Graf 4: Předpoklady klienta – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Získaná data zobrazená v grafu č. 4 naznačují, že jako nejvýznamnější faktor ovlivňující resocializaci klienta je dle respondentů jeho vlastní motivace. Téměř 40 % respondentů označilo motivaci jako klíčový předpoklad. To potvrzuje důležitost vnitřní ochoty klienta změnit své chování a začlenit se zpět do společnosti. Respondenti považují dále za důležité sociální zázemí klienta, kdy tuto odpověď zvolilo celkem 30 % dotazovaných. Sociální zázemí zahrnuje klientovo rodinné zázemí, bydlení a přátele. Silné sociální zázemí může klientovi poskytnout dostatečnou oporu, která může zvýšit jeho motivaci k nápravě jeho chování. Za méně důležité, ale stále podstatné považuje 16 % respondentů věk klienta, kdy se mladší klienti mohou lépe a rychleji resocializovat a adaptovat na změnu než starší klienti. Nejmenší váhu přikládají respondenti těmto předpokladům: vzdělání (8 %), závažnost trestného činu (7 %) a pouze 2 % respondentů vnímají pohlaví klienta jako nejméně relevantní faktor pro resocializaci.

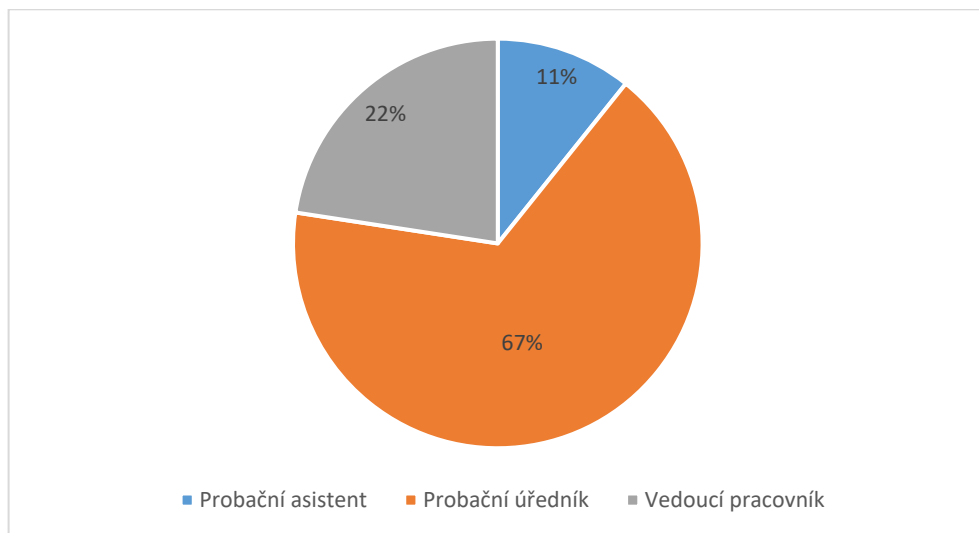
Oblast č. 3: Tresty jako nástroj resocializace

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO3 – Jak pracovníci vnímají působení různých druhů trestů na klienta?

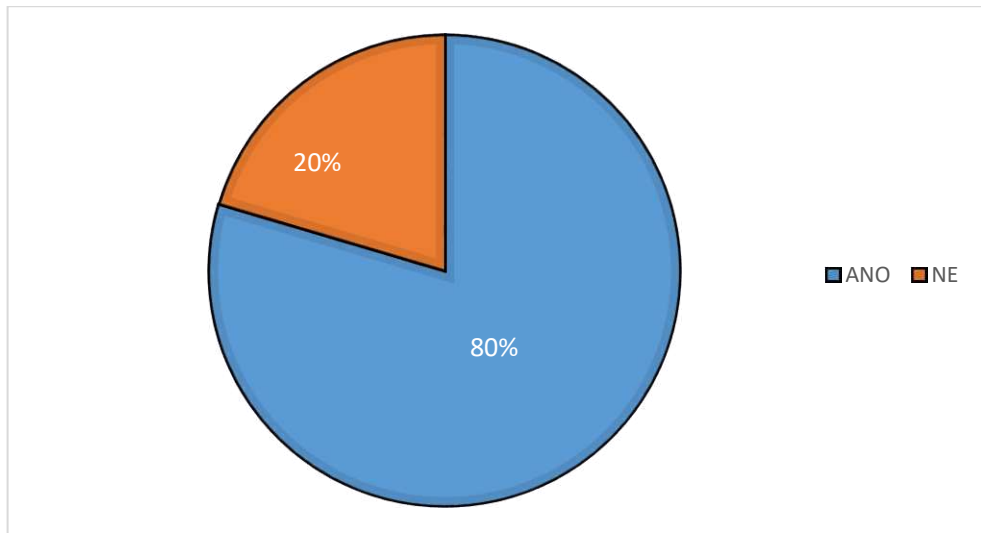
Do této části výzkumné otázky spadají položky z dotazníku č. 1, 12, 13, 14, které budou zpracovány do výsečových grafů.

Položka č. 1: Na jaké pozici v organizaci pracujete?

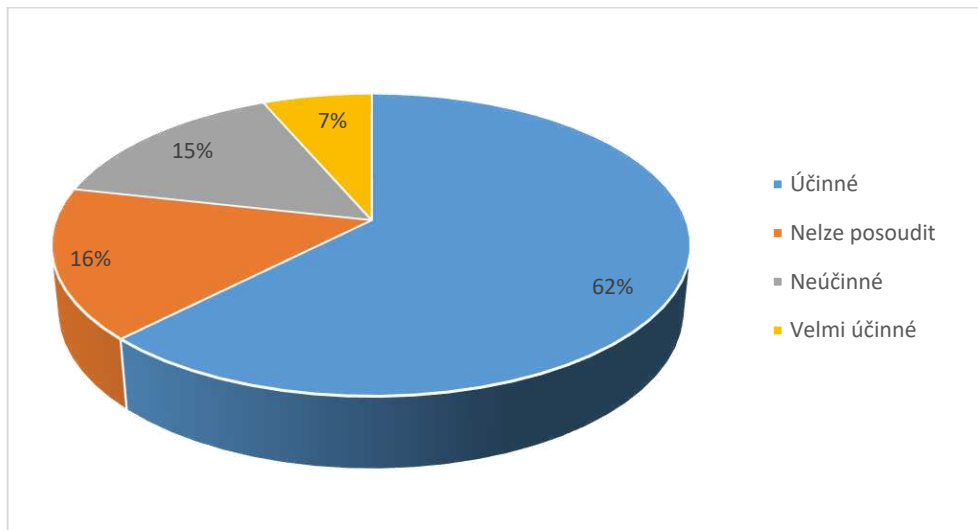
Graf 5: Rozdělení respondentů dle pozice – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

První položka, která spadá do výzkumné otázky č. 3, zjišťuje rozdělení respondentů dle vykonávané pozice v organizaci PMS. Z grafu č. 5 lze vyčíst, že nejvíce respondentů bylo zastoupeno na pozici probačního úředníka, a to 68 %. Dále 22 % respondentů na pozici vedoucího pracovníka oddělení a 11 % probačních úředníků. Všechny pozice pracují s klientem v rámci své přidělené agendy, avšak s jinými pravomocemi. Vzhledem k organizační struktuře PMS jsme předpokládali, že při výzkumném šetření bude větší část respondentů pracovat na pozici probačního úředníka.

Položka č. 12: Myslíte si, že je v ČR nabídka alternativních trestů dostatečná?*Graf 6: Dostupnost alternativních trestů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

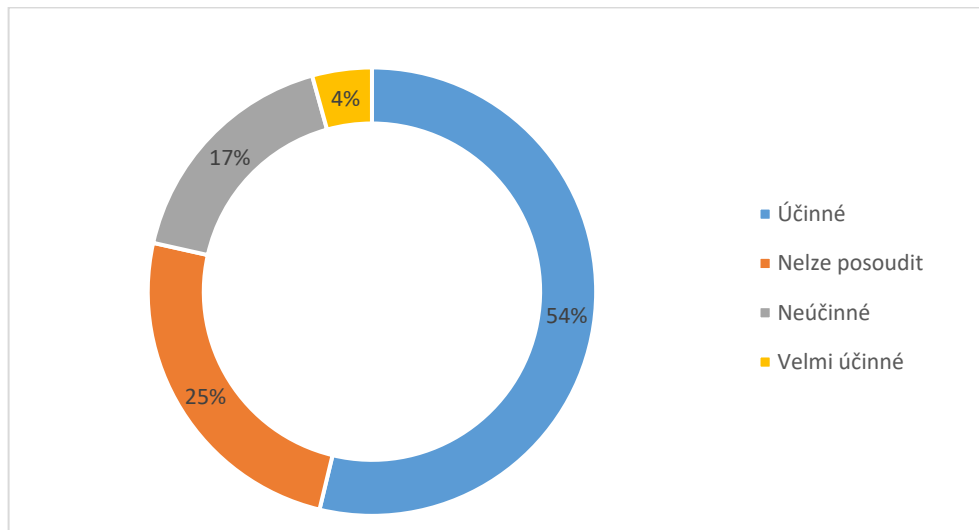
Alternativní tresty se ukládají v případě méně závažných trestných činů. Alternativní tresty nenarušují životy pachatelů v tak velké míře jako vězení a zároveň jsou pro stát levnější alternativou. Dostatečná nabídka alternativních trestů by měla být zajištěna především z důvodu jejich efektivnější prevence recidivy trestných činů a nižšími náklady pro stát než umístění pachatele do vězení. Graf č. 6 tedy zobrazuje, že nabídka alternativních trestů je pro 80 % respondentů dostatečná a 20 % respondentů by uvítalo rozšíření typů alternativního trestání v ČR. Vzhledem k narůstajícímu tlaku na vězeňský systém je ukládání alternativních trestů vhodným nástrojem pro odlehčení přetížených věznic.

Položka č. 13: Jak byste zhodnotili účinnost alternativních trestů na resocializaci klienta?*Graf 7: Účinnost alternativních trestů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Položka č. 13 zkoumá účinnost alternativních trestů na resocializaci jedince. Alternativní tresty nezasahují tak velkým způsobem do života klienta jako tresty odnětí svobody, a proto nás zajímalo, zda je tato skutečnost pro resocializaci důležitá. V grafu č. 7 můžeme vidět, že si 62 % respondentů myslí, že je tento druh trestu při resocializaci účinný, 16 % respondentů si myslí, že nelze posoudit, zda mají alternativní tresty na resocializaci vliv, 15 % respondentů považuje vliv alternativních trestů jako neúčinný. Pouze 7 % považuje alternativní tresty jako velmi účinné při resocializaci jedince.

Položka č. 14: Jak byste zhodnotili účinnost všech typů trestů odnětí svobody na resocializaci klienta?

Graf 8: Účinnost trestů odnětí svobody – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

Trest odnětí svobody je pachateli udělován za spáchání závažnějších trestných činů. Jeho cílem je chránit společnost před pachatelem a bránit mu v páčání další trestné činnosti. Pachatel je ale v případě jeho uložení ohrožen také negativními dopady, jako je ztráta zaměstnání, bydlení a sociálních kontaktů. Položka č. 14 se zajímá o zhodnocení účinnosti všech typů trestů odnětí svobody na resocializaci klienta. Ze získaných výsledků vyplývá, že 54 % respondentů hodnotí účinnost trestů odnětí svobody na resocializaci klienta jako účinnou. 25 % respondentů nedokáže účinnost posoudit, 17 % respondentů se domnívá, že tento typ trestu je pro resocializaci neúčinný a pouze 4 % respondentů považují tento druh trestu a jeho účinnost na resocializaci jako velmi účinnou, a považují ho tak za efektivní nástroj resocializace.

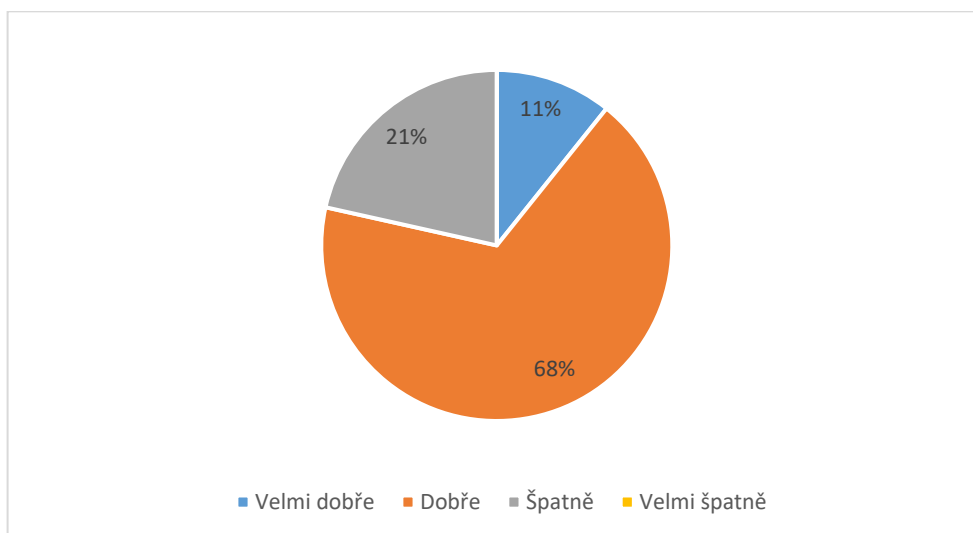
Oblast č. 4: Nabídka a efektivita poskytovaných služeb

V této části odpovídáme na výzkumnou otázku VO4 – Jak vnímají pracovníci aktuální nastavení činnosti PMS a jaké změny by uvítali pro její efektivnější činnost v rámci poskytované péče svým klientům?

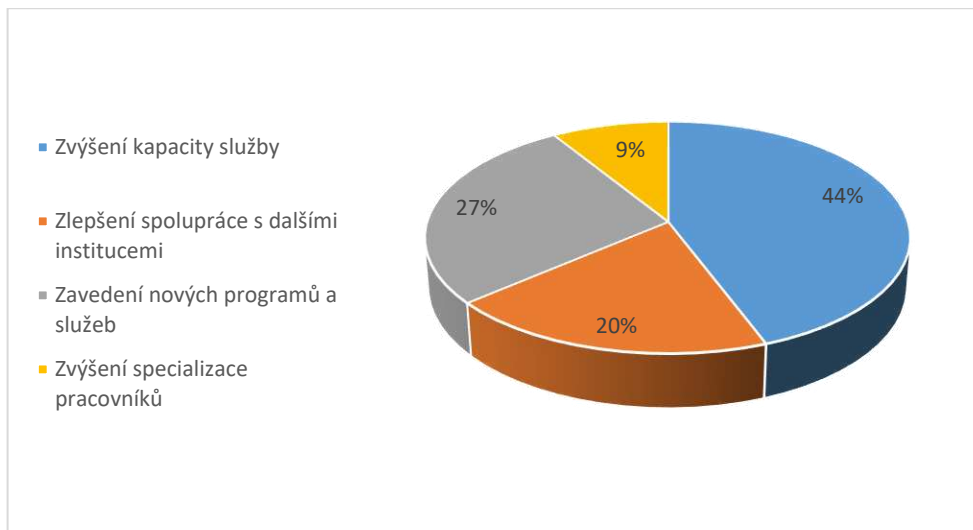
Do této části zodpovězení zvolené výzkumné otázky spadají položky z dotazníku č. 4, 5, 10, 16, 17, 18, 19, 20, které budou zpracovány do výšečových grafů.

Položka č. 4: Jak byste hodnotili svou schopnost pomoci klientům s těmito problémy, viz otázka č. 2?

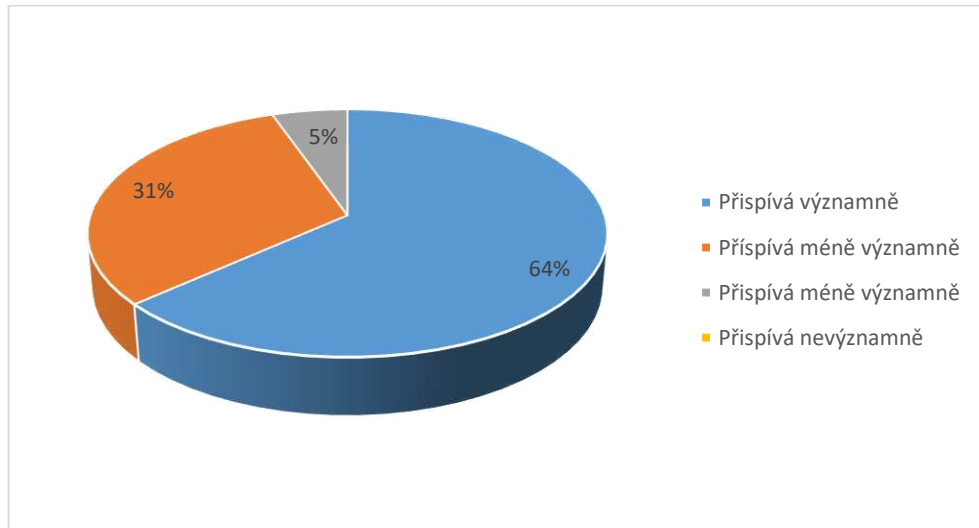
Graf 9: Schopnosti respondentů při pomoci s problémy – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

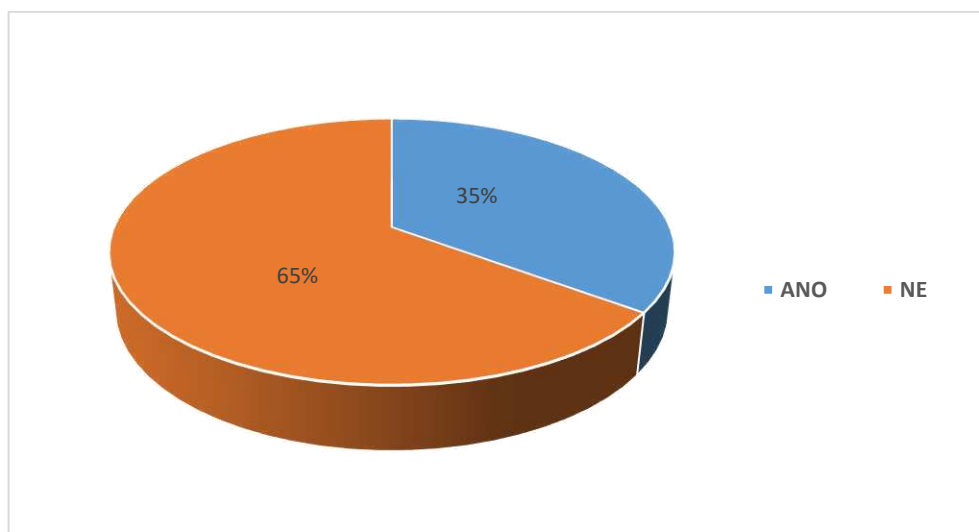
Získaná data v grafu č. 9 ukazují, že většina respondentů (79 %) vnímá svoji schopnost pomáhat klientům s problémy zmíněnými v položce č. 2 „dobře“ nebo „velmi dobře“. Zároveň je ale z výsledků také zřejmé, že pětina respondentů, tedy 21 %, vnímá svou schopnost pomáhat klientům s výše zmíněnými problémy jako špatnou. To naznačuje, že je zde prostor pro zlepšení v různých oblastech poskytovanými službou PMS. Pozitivní výsledek v rámci šetření je, že žádný z respondentů nepředpokládá, že by klientovi s výše zmíněnými problémy dokázal poradit pouze „velmi špatně“.

Položka č. 5: Jaké změny byste doporučili v činnosti PMS, aby byla účinnější při řešení výše zmíněných problémů?*Graf 10: Doporučené změny – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Graf č. 10 demonstruje, že nejvíce respondentů, tedy 44 %, by doporučilo pro zlepšení účinnosti při řešení problémů z položek č. 2 a 3 navýšení kapacity služby. Druhou nejčastější doporučovanou změnou by dle 27 % respondentů bylo zavedení nových programů a služeb a dle 20 % zlepšení spolupráce s dalšími institucemi. Nejmenší zastoupení z možností získalo zvýšení specializace pracovníků, které zvolilo pouze 9 % respondentů.

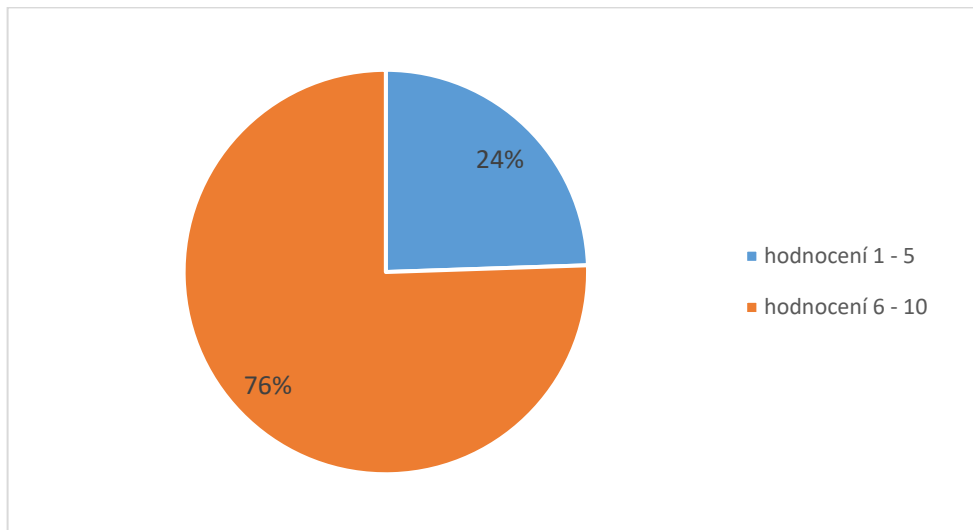
Položka č. 10: Jaký je Váš názor na to, jak PMS přispívá k resocializaci klientů?*Graf 11: Názor respondentů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Graf č. 11 zobrazuje, že téměř všichni respondenti souhlasí s názorem, že PMS přispívá významně k resocializaci svých klientů. Pouze 5 % respondentů si myslí, že služba přispívá méně významným způsobem. V získaných datech nebyl zaznamenán žádný příklad, kdy by respondenti považovali začlenění PMS v rámci resocializace za nevýznamné.

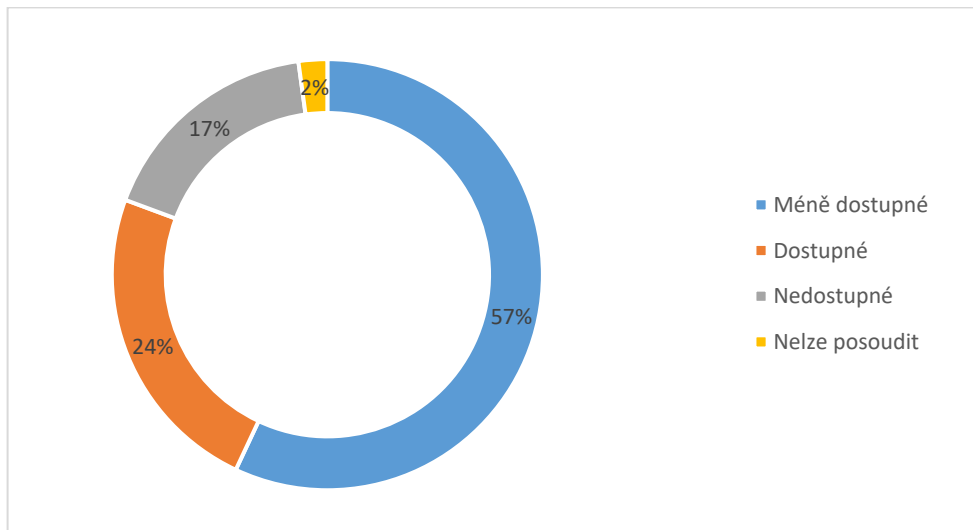
Položka č. 16: Myslíte si, že PMS poskytuje dostatek resocializačních programů?*Graf 12: Dostatek resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

PMS disponuje celkem pěti specializovanými pracovišti, která se zaměřují na poskytování resocializačních programů. Tato specializovaná pracoviště aktuálně působí v pěti lokalitách, a to v Praze a na vybraných střediscích PMS v Plzeňském, Ústeckém, Jihočeském

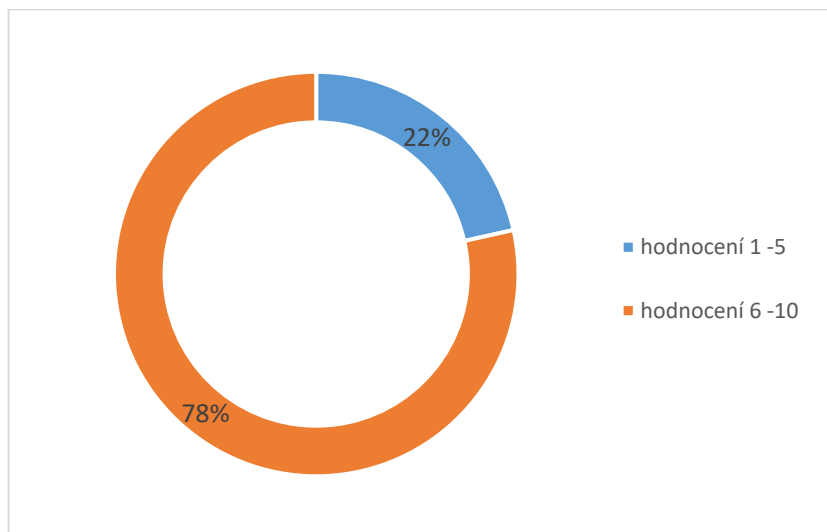
a Severomoravském kraji. Aktuálně jsou v rámci PMS poskytovány 3 druhy resocializačních programů. Položka č. 16 se zajímala o to, zda pracovníci považují počet poskytovaných resocializačních programů za dostatečný. Z příloženého grafu č. 12 vyplývá, že více než polovina respondentů si myslí, že je počet poskytovaných resocializačních programů nedostatečný. Pouze 35 % respondentů považuje počet poskytovaných resocializačních programů za dostatečný.

Položka č. 17: Jak byste hodnotili efektivitu PMS při resocializaci klientů?*Graf 13: Efektivita při resocializaci klientů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Respondenti v rámci položky č. 17 hodnotili efektivitu PMS při resocializaci klientů na škále 1–10 bodů. Kdy 1 byla nejhorší a 10 nejlepší. Získané výsledky jsme rozdělili do dvou skupin: hodnocení 1–5, které vnímáme jako podprůměrnou efektivitu, a hodnocení 6–10, které vnímáme jako nadprůměrnou efektivitu. Z přiloženého grafu vyplývá, že je zde znatelný rozdíl v hodnocení efektivity, kdy 76 % respondentů hodnotí kvalitu poskytovaných programů spíše kladně a 24 % respondentů vnímá kvalitu spíše záporně.

Položka č. 18: Jak byste zhodnotili dostupnost resocializačních programů PMS?*Graf 14: Dostupnost resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Vzhledem k tomu, že resocializační programy nejsou poskytovány na všech pracovištích PMS, je jejich využívání pro klienty značně omezeno. V rámci položky č. 14 graf zobrazuje, že více než polovina respondentů považuje resocializační programy za méně dostupné. Za dostupné považuje resocializační programy celkem 24 % respondentů a za nedostupné je považuje celkem 17 %. Pouze 2 % dotazovaných nedokáže dostupnost resocializačních programů posoudit.

Položka č. 19: Jak byste zhodnotili kvalitu resocializačních programů PMS?*Graf 15: Kvalita resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)*

Respondenti v rámci položky č. 19 hodnotili kvalitu poskytovaných resocializačních programů na škále 1–10 bodů. Kdy 1 byla nejhorší a 10 nejlepší. Získané výsledky jsme rozdělili do dvou skupin: hodnocení 1–5, které vnímáme jako podprůměrnou kvalitu, a hodnocení 6–10, které vnímáme jako nadprůměrnou kvalitu. Z přiloženého grafu vyplývá, že je zde znatelný rozdíl v hodnocení kategorií, kdy 78 % respondentů hodnotí kvalitu poskytovaných programů spíše kladně a 22 % respondentů vnímá kvalitu spíše záporně.

Položka č. 20 Jaké nástroje byste doporučili pro zvýšení efektivity PMS v rámci poskytování služeb klientům?

Položka č. 20 se jako otevřená otázka zabývala tím, jaké nástroje by respondenti uvítali pro zvýšení efektivity služby PMS a zlepšení podmínek poskytovaných služeb v rámci práce s klientem.

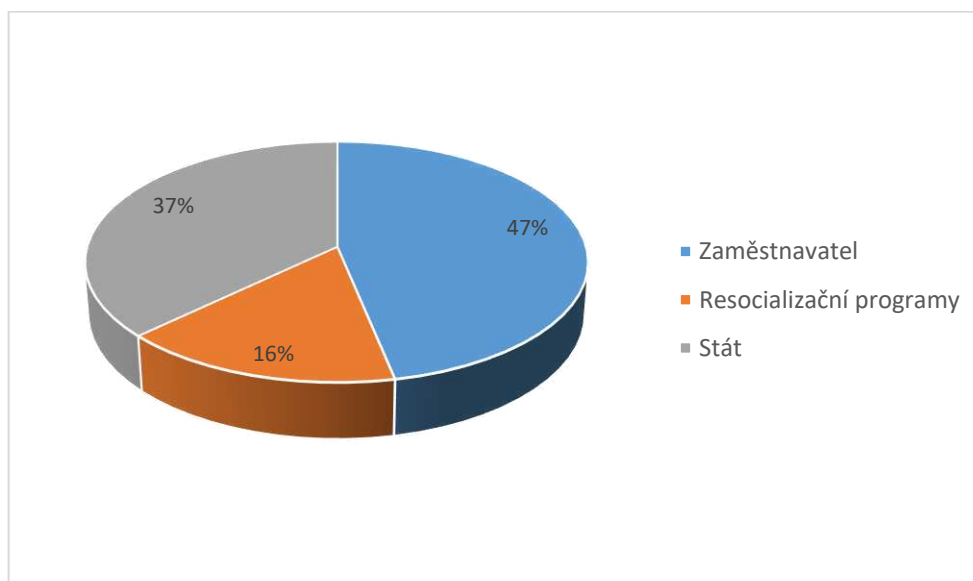
Celkem tuto položku zodpovědělo 58 % respondentů a pro rozptyl jednotlivých odpovědí jsme ze získaných dat vytvořili 3 samostatné kategorie podle jejich ovlivnitelnosti příslušnými subjekty nebo programy. V tabulce č.7 níže můžete vidět rozřazení získaných odpovědí na jednotlivé kategorie:

Tabulka 7 – Doporučené nástroje (vlastní zpracování, 2024)

Zaměstnavatel	Programy PMS	Stát
Zlepšení technického vybavení	Navýšení počtu poskytovaných programů	Snížení byrokracie
Navýšení počtu zaměstnanců	Zavedení nových programů	Rozšíření pravomocí pracovníků
Zlepšení pracovních podmínek	Zvýšení dostupnosti programů	Zlepšení mezioborové spolupráce

Získané výsledky rozdělené do tří kategorií s procentuálním zastoupením ukazují preferenci nástrojů pro zlepšení efektivity PMS, které jsou uvedeny v grafu č. 16:

Graf 16: Nástroje doporučené respondenty – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)

Nástroje ovlivňované zaměstnavatelem uvedlo celkově 47 % respondentů. Co se týče jednotlivých podkategorí, ohledně zlepšení technického vybavení respondenti uvedli následující návrhy:

- Poskytnutí datového připojení, které by umožnilo rychlejší a efektivnější komunikaci s klientem.
- Efektivní a moderní software.

Další podkategorie se zabývá navýšením počtu zaměstnanců, které by poskytlo pracovníkům větší možnosti v rámci zvýšení času pro individuální práci s klientem. Jako

poslední uvádějí v rámci této kategorie respondenti zlepšení pracovních podmínek poskytovaných zaměstnavatelem.

Nástroje ovlivňované státem uvedlo celkem 37 % respondentů. Pod touto kategorií respondenti uvádějí změny v postupech činnosti PMS. Respondenti mají pocit, že pro efektivnější poskytování služeb by mělo dojít ke změně těchto pracovních činností:

- **Snížení byrokracie** – tedy zjednodušení pracovních postupů a procesů a s tím spojené snížení administrativy.
- **Rozšíření pravomocí pracovníků** – lepší zákonné ukotvení, větší pravomoci při kontrole klientů.
- **Zlepšení mezioborové spolupráce** – rozšíření spolupráce se státními i nestátními organizacemi, medializace služby, zahraniční spolupráce.

Nástroje resocializačních programů, kdy si celkem 16 % respondentů myslí, že by mělo dojít k navýšení, rozšíření či zvýšení dostupnosti resocializačních programů, které jsou poskytovány PMS. Respondenti vnímají, že je potřeba jejich poskytování nutně rozšířit do všech soudních okresů a jejich poskytování by mělo být více individuální.

5.2 Interpretace dat

V této části jsme analyzovali výsledky dotazníkového šetření, které jsme získali pomocí kvantitativního výzkumu, a získali jsme tak odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Výsledky našeho výzkumu platí pouze pro naše respondenty, a proto je nelze zobecnit.

Jaké problémy svých klientů považují pracovníci při resocializaci za nejzávažnější a nejtěžší překonat pro úspěšnou resocializaci?

Ze získaných dat z dotazníkového šetření jsme zjistili, že jako nejčastější problém označili respondenti zadluženost klienta, se kterou se více než polovina dotazovaných setkává velmi často. Dále se více než polovina respondentů často setkává s problémy klientů, jako jsou závislosti a špatná uplatnitelnost na trhu práce. Výzkumné šetření dále ukazuje, že kromě těchto problémů se klienti potýkají také s psychickými problémy, špatným sociálním zázemím a individuálními vlastnostmi, které jim ztěžují proces resocializace a jeho úspěšnost. Tyto kategorie uvedla více než polovina respondentů. Mezi uvedené psychické problémy klienta patří depresivní stavy, poruchy osobnosti, psychiatrické diagnózy a traumata z dětství. Špatné sociální zázemí klientů zahrnuje problematické rodinné či

partnerské vztahy, domácí násilí či absenci potřebného zázemí. K individuálním vlastnostem, které ztěžují klientovi resocializaci, patří nízká motivace ke změně, bagatelizace trestné činnosti, struktura osobnosti či absence sebereflexe. Získaná data také naznačují, že respondenti vidí největší šanci na úspěšnou resocializaci u prvopachatelů a mladistvých pachatelů. Naopak u ostatních skupin klientů, tedy u dospělých pachatelů, osob po VTOS či pachatelů, kteří spáchali méně závažné trestné činy, respondenti považují šanci na úspěšnou resocializaci za velmi nízkou.

Jaké faktory považují pracovníci za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci svých klientů?

První důležitý aspekt, který nám naše analýza poskytla, je význam předpokladů klienta pro úspěšnou resocializaci. Za nejdůležitější faktor považují respondenti předpoklady klienta, jako je věk, vzdělání, sociální zázemí, motivace, typ trestné činnosti a zdravotní stav. Tato zjištění naznačují, že pracovníci vnímají individuální charakteristiky klientů jako klíčové pro jejich úspěšnou resocializaci. V rámci výzkumu jsme dále zjistili, že kvalita poskytovaných služeb hraje důležitou roli v procesu resocializace klientů. Respondenti hodnotí nabídku programů, odbornost pracovníků, zvolené postupy a metody a individuální přístup ke klientovi jako faktory s významným dopadem na úspěch resocializace, i když s mírně nižší průměrnou důležitostí. Zato spolupráci s ostatními institucemi vnímali respondenti jako faktor s nejnižší průměrnou důležitostí pro úspěšnou resocializaci.

Uvedené faktory hodnotí respondenti jako významné. Největší část respondentů zvolila za nejdůležitější faktor pro úspěšnou resocializaci vlastní motivaci klienta, kdy tento aspekt vyplynul jako klíčový prvek, který přispívá k úspěchu v resocializaci klientů. Ostatní faktory hodnotí respondenti s nižší prioritou. Nejnižší důležitost byla přiřazena zvyšování kvalifikace a odborné pomoci, což naznačuje, že pracovníci nepřikládají této oblasti takový význam jako motivaci klienta a podporu ze strany rodiny a přátel. Tato zjištění podtrhují význam vnitřní motivace klienta a podpory ze sociálního prostředí při procesu resocializace.

Výsledky naší analýzy ukazují na komplexní povahu procesu resocializace klientů PMS a zdůrazňují význam individuálních charakteristik klientů, kvality poskytovaných služeb a spolupráce s dalšími institucemi. Tyto poznatky mohou sloužit jako důležitý základ pro další rozvoj a optimalizaci programů a služeb poskytovaných PMS s cílem maximalizovat úspěch resocializace klientů v trestním systému.

Jak pracovníci vnímají působení různých druhů trestů na klienta?

V rámci této výzkumné otázky jsme provedli analýzu postojů pracovníků, kteří se aktivně podílejí na procesu resocializace klientů. Co se týče charakteristiky pracovníků PMS, nejvyšší zastoupení v našem dotazníkovém šetření měli probační úředníci. Majoritní zastoupení probačních úředníků jsme však vzhledem k organizační struktuře služby predikovali.

Z výsledků naší analýzy vyplývá, že nabídku alternativních trestů hodnotí většina respondentů jako dostatečnou a více než polovina z nich dokonce považuje alternativní tresty za účinný nástroj pro resocializaci klientů. Co se týče účinnosti trestů odnětí svobody, více než polovina respondentů vnímá tyto tresty jako účinné. Nicméně výzkum také odhalil existenci značné skupiny pracovníků, kteří vnímají účinnost obou typů trestů s určitou dávkou skepse. Méně než polovina respondentů nedokáže posoudit účinnost různých typů trestů na účinnost resocializace. Tato zjištění naznačují složitost a rozmanitost postojů pracovníků v oblasti trestního práva a resocializace klientů.

Jak vnímají pracovníci aktuální nastavení činnosti PMS a jaké změny by uvítali pro její efektivnější činnost v rámci poskytované péče svým klientům?

Z výzkumného šetření vyplývá, že většina pracovníků PMS hodnotí efektivitu poskytovaných resocializačních programů kladně. Nicméně existuje také podstatná část respondentů, kteří vnímají úroveň efektivnosti této činnosti negativně. To naznačuje potřebu zlepšení a optimalizace procesů v rámci péče o klienty. Respondenti vyjádřili názor, že počet poskytovaných resocializačních programů není dostačující a jejich poskytování je pro klienty spíše nedostupné. Tento fakt naznačuje potřebu rozšíření nabídky programů, aby bylo možné lépe pokrýt různorodé potřeby klientů a poskytnout jim adekvátní podporu v procesu resocializace. Důležitou součástí výzkumu bylo také zjištění, že většina respondentů považuje svou schopnost pomoci klientům s problémy za adekvátní. Nicméně část pracovníků vnímá svou schopnost jako nedostatečnou, což ukazuje na potenciál pro zlepšení dovedností a znalostí v oblasti péče o klienty.

Změny pro efektivnější činnost PMS navrhované respondenty se zaměřují na 3 oblasti. Mezi ně patří navýšení kapacity služby, zavedení nových programů a služeb a zlepšení spolupráce s dalšími institucemi. Tato doporučení naznačují snahu o inovace a rozvoj v oblasti poskytování péče, aby byla co nejúčinnější a co nejvíce přizpůsobena potřebám klientů.

Ze získaných dat vyplývá, že respondenti uvádějí potřebu zlepšení technického vybavení a navýšení počtu zaměstnanců jako klíčové faktory pro efektivní poskytování své činnosti. V oblasti nástrojů ovlivňovaných zaměstnavatelem je patrná potřeba získání lepších technických podmínek a navýšení personálních kapacit služby za cílem zefektivnění komunikace a časové dotace práce s klientem. Dále respondenti zdůrazňují potřebu snížení byrokracie, rozšíření pravomocí a zlepšení mezioborové spolupráce, kdy by tato opatření mohla vést k efektivnějšímu poskytování služeb a lepšímu využití zdrojů. Ze získaných dat v rámci této výzkumné otázky také vyplynulo, že respondenti by uvítali rozšíření a navýšení resocializačních programů. Ty vnímá více než polovina respondentů za méně dostupné. Jejich rozšíření by tak mohlo dle dotazovaných vést k lepšímu přizpůsobení individuálním vlastnostem klienta.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě provedeného výzkumu se pokusíme o navrnutí určitých řešení, která se zaměřují na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta v rámci činnosti PMS. Implementace doporučených změn může vést k zefektivnění resocializačních procesů a ke zkvalitnění péče o klienty. To se následně projeví v podobě snížení recidivy kriminality a podpoře sociálního začlenění klientů zpět do společnosti. V rámci této problematiky vidíme prostor pro zlepšení také mezi poskytováním informací klientům i široké veřejnosti, která o činnostech PMS mnohdy nemá žádné nebo nízké povědomí. Samotná diplomová práce může posloužit jako informační materiál pro pracovníky Probační a mediační služby.

Na základě výzkumu a získaných dat je možné navrhnout několik doporučení pro praxi v oblasti role PMS v rámci resocializace jedince, které jsme rozdělili na jednotlivé části.

Eliminace rizikových faktorů

Klienti PMS se v procesu resocializace setkávají s řadou osobnostních překážek, které jim tento proces ztěžují. Škála problémů klientů je dle získaných dat opravdu široká a její řešení není možné hledat pouze v jedné organizaci. Pracovníci by se tedy měli zaměřit na důkladnou analýzu klientových problémů, a zvolit tak vhodné řešení. V rámci řešení těchto druhů problémů by dle našeho názoru i názoru pracovníků PMS mělo dojít ke zlepšení mezioborové spolupráce mezi jednotlivými službami, podpoře profesního rozvoje pracovníků a předávání zkušeností ze zahraničí.

Podpora klíčových faktorů

Ze získaných dat bylo zjištěno, že v oblasti klíčových faktorů je pro úspěšnou resocializaci klienta podstatné zaměřit se na individuální charakteristiku klientů. Je proto důležité se zaměřit na poskytování specifické podpory klientům, kteří disponují nízkou motivací a pochází ze znevýhodněného prostředí. Již poskytované aktivity by se tedy měly zaměřit na rozvoj využívaných metod a technik práce s klientem, využívání motivačních technik a pozitivního posilování, zapojení rodiny a přátel do procesu resocializace tak, aby bylo dosaženo nejvyšší možné míry úspěšnosti resocializace daného jedince.

Zefektivnění poskytovaných resocializačních programů

Na základě získaných dat vnímáme jako stěžejní optimalizaci resocializačních programů tak, aby byly zaměřeny na více specifických problémů klientů, které jsme uvedli již v předchozí

části. Zvýšení efektivity programů zahrnuje také zvýšení a rozšíření jejich dostupnosti, kterou uvádějí sami pracovníci jako nedostatečnou. Kvalita těchto programů je většinou pracovníků hodnocena kladně, pouze část pracovníků ji vnímá spíše záporně. Tato data nám tedy ukazují, že existuje prostor pro zlepšení a optimalizaci daných procesů tak, aby byly schopny co nejvíce reagovat na výše zmíněné problémy klienta.

Systém hodnocení účinnosti trestů

Dle výzkumu víme, že nabídka alternativních trestů je pro převážnou část pracovníků dostatečná a kvalitní. Vnímání účinnosti alternativních trestů a trestů odnětí svobody je však pro pracovníky dle získaných dat nejednoznačné. Samotné porozumění vnímání trestů chápeme jako podstatnou kompetenci PMS v rámci resocializace klienta. K procesu účinné resocializace proto vidíme jako podstatné zavedení efektivního systému hodnocení a monitorování těchto aspektů.

Poskytování vhodných podmínek pro výkon práce

Získaná data z výzkumu nám ukazují, že oblast pracovních podmínek hraje klíčovou roli v efektivním fungování PMS a v kvalitě práce s klienty. Zlepšení technického vybavení, snížení byrokracie a změnu personálního obsazení služby vnímáme na základě získaných dat jako jedny z nejdůležitějších faktorů pro zefektivnění práce pracovníků PMS s klienty. Zvýšení personálního zabezpečení služby umožní individuálnější a intenzivnější práci s klientem a v případě optimalizace počtu klientů na jednoho pracovníka pak umožní více prostoru pro důkladnější péči o konkrétní problémy klienta. To povede k hlubšímu pochopení klientových problémů, efektivnějšímu nastavení probačního či resocializačního plánu a zvýšení možností jeho úspěšného dokončení. Zjednodušení administrativních činností a eliminace přebytečné byrokracie zefektivní práci a zlepší přehlednost a dostupnost důležitých informací jak pro pracovníky, tak pro klienty PMS. Tyto změny mohou vést k menší zátěži pracovníků a snížení stresu u pracovníků, kteří se tak budou moci soustředit na klíčové aspekty resocializace. Poskytnutí moderních nástrojů pracovníkům pro komunikaci s klienty, spolupráci s ostatními organizacemi a rychlejšímu sdílení informací považujeme za důležité pro efektivní fungování a koordinaci v rámci PMS.

DISKUSE

V rámci našeho výzkumného šetření jsme provedli komparaci dat z již provedeného výzkumu mapujícího oblasti námi zkoumané problematiky resocializace klientů PMS. Pro tento účel jsme vybrali práci: Obsah a přínos probačního programu pro pachatele s nařízenou i dobrovolnou účastí (Daňková, 2021).

Práce popisuje obsah probačních programů a zjišťuje vliv na rozvoj pozitivních funkcí u klientů, kteří se účastní probačních resocializačních programů. Obě práce se ve výzkumné části zaměřují na problematiku s pohledu pracovníků PMS. V praktické části práce provedla autorka kvalitativní výzkum sestávající z polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky programů. Co se týče metody výzkumu, jsou porovnávané práce rozdílné. Praktická část naší diplomové práce je založena na kvantitativním výzkumu s dotazníkovým šetřením, kterého se zúčastnilo celkem 93 respondentů. Co se týče reprezentativního zastoupení, srovnávaná práce provedla výzkum s nižším počtem dotazovaných, celkově šlo o 3 respondenty. Výzkumné šetření této práce také probíhalo v období pandemie COVID-19, kdy byl počet a dostupnost resocializačních programů omezen (Daňková, 2021, s. 42).

V rámci problematiky resocializace pachatelů zpět do společnosti dospěly práce k podobným výsledkům. Z výzkumného šetření porovnávané práce vyplynulo, že zásadním problémem klienta je dle respondentů sociální zázemí klienta, jako je bydlení a rodinné vztahy. Tento faktor je klíčový pro zamezení možné recidivy páchaní trestné činnosti. Důležitou se rovněž stává také podpora rodiny, která má pozitivní vliv na úspěšnou resocializaci klienta. Mimo stabilního zázemí je pro resocializaci klíčová také motivace klienta začlenit se zpět do společnosti, do pracovního procesu a navazování nových vztahů. V rámci problémů, se kterými se klienti potýkají, patří k častým také zadluženost a s tím spojené osvojení dovedností finanční gramotnosti, dále uplatnitelnost na trhu práce. K uvedenému se klientovi snaží pomoci pracovníci probačního resocializačního programu (Daňková, 2021, s. 48–60). Na základě výzkumu naší práce považují respondenti za klíčové předpoklady pro úspěšnou resocializaci klienta jeho věk, vzdělání, sociální zázemí, motivaci, typ spáchané trestné činnosti a zdravotní stav, přičemž vlastní motivaci klienta vnímali dotazující jako nejdůležitější. V komparaci s daty Daňkové lze tedy říct, že vlastní motivace klienta je pro jeho úspěšnou resocializaci klíčovou.

Výsledky šetření naší práce dále poukazují na to, že za nejčastější problémy klientů označili respondenti zadluženost, dále pak závislosti a špatnou uplatnitelnost na trhu práce.

Nezanedbatelný počet respondentů také uvedl, že další časté problémy ztěžující proces resocializace jsou psychické problémy klienta. Na rozdíl od naší diplomové práce, výsledky porovnávané práce faktory jako závislosti či psychické problémy klienta nezmiňují, přičemž v našem výzkumu tato rizika zmínila více než polovina respondentů.

Návrhy řešení problematiky úspěšného procesu resocializace srovnávané práce spočívají zejména v navýšení počtu probačních resocializačních programů a zvýšení informovanosti společnosti o problematice resocializačního procesu (Daňková, 2021, s. 61). Tyto faktory potvrzují také data naší diplomové práce. Nízká informovanost a předsudky veřejnosti výrazně ovlivňují úspěšný proces resocializace, zejména co se týče zařazení klientů do pracovního procesu. Navíc vidíme jako další efektivní řešení poskytnutí vhodných podmínek pro výkon práce samotným pracovníkům PMS. To spočívá zejména ve zlepšení technického vybavení, snížení byrokracie a zvýšení personálního obsazení. Uvedené faktory umožní individuální práci s klientem, díky čemuž se zvýší také šance na úspěšnou resocializaci.

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnovala roli Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Resocializace jedince je komplikovaným procesem, jehož cílem je náprava pachatele a jeho začlenění zpět do společnosti a setrvání v ní. Klienti Probační a mediační služby se během výkonu svého trestu setkávají se spoustou osobních překážek, které proces resocializace činí komplikovanějším. V teoretické části se naše práce věnovala charakteristice organizace, popisu činností a významem Probační a mediační služby v roli trestního soudnictví v České republice. Druhá část se zaměřila na druhy trestů a jejich dopadů na klienta. V této části jsme se zaměřili na aktuální nabídku alternativních trestů a trestů odnětí svobody ukládaných v rámci trestního zákoníku, dále jsme se zaměřili na funkci trestů a identifikovali si klíčové problémy klienta a kompetence Probační a mediační služby v rámci možností řešení těchto problémů. Na konec teoretické části jsme věnovali pozornost pojmům resocializace, socializace a recidivy. V rámci této části jsme si také popsali poskytované resocializační a probační programy.

V praktické části jsme se zabývali kvantitativním výzkumem, který byl zaměřen na čtyři oblasti zkoumání, a to na klíčové problémy klienta, resocializační faktory, tresty jako nástroj resocializace a efektivitu poskytovaných služeb. Stanovili jsme si výzkumný problém, výzkumný cíl a otázky, výzkumný soubor a metodu sběru dat. Na základě stanoveného výzkumného problému jsme analyzovali roli Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince. Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí kvantitativního výzkumu, kdy byla data získávána prostřednictvím dotazníkového šetření. V rámci tohoto šetření se nám podařilo získat celkem 93 vyplněných dotazníků, ze kterých jsme zpracovali analýzu a interpretaci získaných dat. Po následném zpracování získaných údajů proběhlo shrnutí v rámci interpretace dat k zodpovězení hlavní výzkumné otázky pomocí jednotlivým výzkumných otázek. Na základě získaných dat jsme také stanovili doporučení pro praxi, jež by měla vést k zefektivnění resocializačních procesů a ke zkvalitnění péče o klienty.

Cílem této práce bylo analyzovat vlivy probačních a resocializačních programů, které se zaměřují na zmírnění dopadu rizikových faktorů, a posílení ochranných faktorů resocializace u klienta. Získaná data ukazují, že Probační a mediační služba hraje v procesu resocializace a prevence kriminality důležitou roli a její probační a resocializační programy mají značný vliv na zmírnění dopadu rizikových faktorů a posílení ochranných faktorů u klienta.

Ze získaných údajů vyplývá, že klienti se potýkají se širokou škálou problémů, které je nutné řešit komplexním způsobem. Služba by se tak pro zmírnění rizikových faktorů měla zaměřit na důkladnou analýzu klientových problémů, volbu vhodného způsobu řešení, zlepšení mezioborové spolupráce mezi jednotlivými službami či čerpání ze zahraničních zkušeností. Při ochranně a podpoře ochranných a klíčových faktorů, které vedou klienta k úspěšnému procesu resocializace, by se měla služba zaměřovat na klienty, kteří disponují nízkou motivací ke změně či se nachází ve znevýhodněném prostředí. Úspěšné začlenění zpět do společnosti vyžaduje spolupráci více aktérů, kdy nezastupitelnou roli hraje podpora ze strany rodiny a blízkých osob. Jejich podpora a pozitivní vliv se mohou projevit ve všech oblastech klientova života, a tak mohou zvýšit také jeho motivaci ke změně. Zároveň je pro tento proces důležité, aby klient už od samotného začátku projevoval alespoň minimální snahu v řešení své situace. Teprve za těchto podmínek může dojít k rozvoji pozitivních faktorů, které povedou k překonání osobnostních překážek a řádnému životu. Jako možnosti zvýšení efektivity resocializačního programu vnímají pracovníci také optimalizaci a rozšíření dostupnosti poskytovaných programů a zkvalitnění pracovních podmínek, které by znamenaly efektivnější způsob práce s klientem.

V práci jsme se snažili na základě dílčích cílů navrhnout konkrétní opatření, která by mohla zlepšit činnost PMS v rámci resocializace jedince. Závěrem bychom chtěli doplnit, že výzkum byl první, který jsme uskutečnili, a získali jsme díky němu cenné vědomosti a zkušenosti, které můžeme využít při dalších analýzách v dané problematice. Věříme také, že tato práce může sloužit pro pracovníky, kteří v daném oboru pracují.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BIEDERMANOVÁ, Eva a PETRAS, Michal, 2011. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN isbn978-80-7338-115-8.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2013. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3804-619.
3. CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
4. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
5. KALINA, Kamil, 2003. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Monografie (Úřad vlády České republiky). Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 80-86734-05-6.
6. MAREŠOVÁ, Alena, 2011. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-119-6.
7. MATOUŠEK, Oldřich, 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.
8. MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.), 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
9. MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.), 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.
10. OTMAROVÁ, Monika, 2012. *Analýza zadluženosti klientů ve výkonu trestu odnětí svobody*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici. ISBN 978-80-904116-3-0.

11. RASZKOVÁ, Tereza a SVOBODA HOFERKOVÁ, Stanislava, 2014. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-378-9.
12. SCHEINOST, Miroslav a VÁLKOVÁ, Helena, 2015. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978/80/7338-154-7.
13. SOKOL, Jan, 2007. *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-066-6.
14. STOLÁŘ, Alexander; ŠÁMAL, Pavel a PÚRY, František, 2000. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck. ISBN 8071793507.
15. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a DOUBRAVOVÁ, Dagmar (ed.), 2010. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
16. VÁGNEROVÁ, Marie; MAREK, Jakub a CSÉMY, Ladislav, 2018. *Bezdomovectví ve středním věku: příčiny, souvislosti a perspektivy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4054-9.
17. VÁLKOVÁ, Helena a KUČHTA, Josef, 2012. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-429-2.
18. VETEŠKA, Jaroslav a FISCHER, Slavomil, 2020. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Psyché (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0731-5.
19. VETEŠKA, Jaroslav, 2015. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-898-7.

OSTATNÍ POUŽITÉ ZDROJE

20. BALÁŽ Roman, 2014. Tomáš Sirovátka: Rozhovor o řešení nezaměstnanosti po česku: 16 až 20 miliard na dávky a necelé 3 miliardy na aktivní politiku zaměstnanosti. *Sociální práce/Sociálna práca*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 14(1): 11-16. ISSN 1213-6204.
21. DAŇKOVÁ, Michaela, 2021. *Obsah a přínos probačního programu pro pachatele s nařízenou i dobrovolnou účastí*. Online, bakalářská práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitárních studií. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10563/46531>.
22. Farabee D. (2005). *Drug treatment and recidivism: A meta-analysis*. Journal of Drug Issues, 35(2), 307-334.
23. HASMANOVÁ, Ludmila, 2012. Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Sociální práce/ Sociálna práca*, č. 2, s. 35–37. ISSN 1213–6204.
24. HENDRYCH, Dušan, 2009. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. Beckovy odborné slovníky. V Praze: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-059-1.
25. KOVÁČ, Jiří, 2011. *Otázky současné penologie*. Online, diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, fakulta humanitních studií. Dostupné z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/18539>
26. ŠČERBA, Filip, 2020. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-807-8.
27. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, ©2024 *Podpora a rozvoj regionů*. Online. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu>.
28. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2024. Online. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/>.
29. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2024. *Parole – podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Online. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/parole/>.

30. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021. *Pravidla a standardy probační a mediační činnosti*. Online. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021.pdf.
31. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2024. *Statistiky*. Online. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky/>.
32. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021. *Výroční zpráva za rok 2020*. Online. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/11/onas_zakladdokumenty_vyrocnizprava_2020_211111.pdf
33. RUBIKON CENTRUM, ©2024. *Aktuality – příběhy bez mříží – Yellow Ribbon Run*. Online. Dostupné z: <https://www.rubikoncentrum.cz/aktuality/pribehy-bez-mrizi-yellow-ribbon-run/>.
34. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, ©2024. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky za rok 2022*. Online. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2022.pdf>.
35. WALACH, Václav, 2009. Sociálně vyloučené oblasti z hlediska hrozeb a rizik, Online, bakalářská práce. Masarykova Univerzita. Dostupné z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/18539>.

LEGISLAVITA

36. ČESKO, 1998. Zákon č. 257 ze dne 14. 7. 2000, o Probační a mediační službě. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>.
37. ČESKO, 1998. Zákon č. 40 ze dne 8. 1. 2009, trestní zákoník. Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
38. ČESKO, 1998. Zákon č. 218 ze dne 25. 6. 2003, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.
39. ČESKOSLOVENSKO, 1961. Zákon č. 141 ze dne 29. 11. 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád). Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PMS Probační a mediační služba

Sb. sbírka

VÚK vojenský kartografický ústav

aj. a jiné

tzn. to znamená

tzv. tak zvaný

č. číslo

VTOS výkon trestu odnětí svobody

RT Rejstřík trestů

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: Rozdělení skupin pachatelů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	60
<i>Graf 2: Faktory klienta – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	62
<i>Graf 3: Nejdůležitější oblast – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	63
<i>Graf 4: Předpoklady klienta – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	64
<i>Graf 5: Rozdělení respondentů dle pozice – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	65
<i>Graf 6: Dostupnost alternativních trestů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	66
<i>Graf 7: Účinnost alternativních trestů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	67
<i>Graf 8: Účinnost trestů odnětí svobody – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	68
<i>Graf 9: Schopnosti respondentů při pomoci s problémy – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	69
<i>Graf 10: Doporučené změny – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	70
<i>Graf 11: Názor respondentů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	71
<i>Graf 12: Dostatek resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i> .	71
<i>Graf 13: Efektivita při resocializaci klientů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	73
<i>Graf 14: Dostupnost resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	74
<i>Graf 15: Kvalita resocializačních programů – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i> ...	75
<i>Graf 16: Nástroje doporučené respondenty – vyhodnocení (vlastní zpracování, 2024)</i>	76

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 - Počet uložených dohledů v letech 2018–2022</i>	<i>20</i>
<i>Obrázek 2 - Uložené tresty odnětí svobody v letech 2012–2022</i>	<i>29</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Programová centra (vlastní zpracování, 2024)</i>	46
<i>Tabulka 2 – Počty jednotlivých poboček v krajích (vlastní zpracování, 2024)</i>	55
<i>Tabulka 3 – Kategorie problémů (vlastní zpracování, 2024)</i>	57
<i>Tabulka 4 – Druhy problémů klientů PMS (vlastní zpracování, 2024)</i>	59
<i>Tabulka 5 – Méně časté druhy problémů klientů PMS (vlastní zpracování, 2024)</i>	60
<i>Tabulka 6 – Výsledné pořadí jednotlivých faktorů (vlastní zpracování, 2024)</i>	61
<i>Tabulka 7 – Doporučené nástroje (vlastní zpracování, 2024)</i>	76

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník – kvantitativní výzkum

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Role Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince

Dobrý den,

jmenuji se Simona Dymáková a studuji druhý ročník magisterského studia v oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Téma mé diplomové práce je Role Probační a mediační služby v rámci resocializace jedince a jejím cílem je zjistit a analyzovat aktuální možnosti resocializace klientů PMS. Pro získání informací jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Jedná se o anonymní výzkumné šetření, které slouží k získání pravdivých informací. Prosim tedy o upřímné a přesné vyplnění předloženého dotazníku.

Děkuji Vám za Váš čas.

1 Na jaké pozici v organizaci pracujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Probační asistent Probační úředník Vedoucí pracovník

2 Jak často se u svých klientů setkáváte s těmito problémy?

Nápověda k otázce: *U každého bodu vyberte 1 odpověď*

	Velmi často	Často	Občas	Vůbec
Nezaměstnanost	☐	☐	☐	☐
Špatná uplatnitelnost na trhu práce	☐	☐	☐	☐
Nízké vzdělání	☐	☐	☐	☐
Zadluženost	☐	☐	☐	☐
Bezdomovectví	☐	☐	☐	☐
Závislosti	☐	☐	☐	☐

3 Setkáváte se u svých klientů s jinými problémy, než je uvedeno v otázce č. 2? Pokud ano, napište, o jaké problémy se jedná:

4 Jak byste hodnotili svou schopnost pomoci klientům s těmito problémy, viz. otázka č. 2?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi dobře Dobře Špatně Velmi špatně

5 Jaké změny byste doporučili v činnosti PMS, aby byla účinnější při řešení výše zmíněných problémů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Zvýšení kapacity služby Zlepšení spolupráce s dalšími institucemi Zavedení nových programů a služeb Zvýšení specializace pracovníků

6 Která skupina pachatelů má podle Vás největší šanci na úspěšnou resocializaci, pokud jsou jim poskytnuty vhodné podmínky?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Mladiství pachatelé Dospělí pachatelé Prvopachatelé Pachatelé, kteří spáchali méně závažné trestné činy
- Osoby po výkonu trestu odnětí svobody

7 Jaké jsou podle Vás nejdůležitější faktory, které ovlivňují šanci na úspěšnou resocializaci klientů?

Nápověda k otázce: *Změňte pořadí položek dle svých preferencí (1. - nejdůležitější, poslední - nejméně důležitá)*

Předpoklady klienta (věk, vzdělání, sociální zázemí, motivace, typ trestné činnosti, zdravotní stav)

Spolupráce s ostatními institucemi (úřady, sociální služby, neziskové organizace, zaměstnavatelé)

Kvalita poskytovaných služeb (nabídka programů, odbornost pracovníků, zvolené postupy a metody, individuální přístup ke klientovi)

8 Jaké faktory považujete za důležité pro to, aby se klient se svými problémy úspěšně vypořádal?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí (max. 2)*

☐ Vlastní motivace klienta	☐ Podpora rodiny a přátel	☐ Kvalitní péče odborníků	☐ Uplatnění na trhu práce
☐ Zvyšování kvalifikace	☐ Řešení finanční situace	☐ Odborná pomoc při řešení závislosti	

9 Jak byste hodnotili důležitost výše zmíněných faktorů z otázky č. 8 z hlediska jejich vlivu na resocializaci klienta?

Nápověda k otázce: *Kdy 1 je nejméně důležitý a 10 je nejvíce důležitý*

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

10 Jaký je Váš názor na to, jak PMS přispívá k resocializaci klientů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu správnou odpověď*

- Přispívá významně Přispívá spíše méně významně Přispívá méně významně Přispívá nevýznamně

11 Které z následujících oblastí považujete za nejdůležitější pro úspěšnou resocializaci klienta?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí (max. 2)*

☐ Osobní a sociální dovednosti	☐ Pracovní dovednosti	☐ Psychické a fyzické zdraví	☐ Vzdělávání	☐ Sociální zázemí
☐ Finanční situace				

12 Myslíte si, že je v ČR nabídka alternativních trestů dostatečná?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu správnou odpověď*

Ano Ne

13 Jak byste hodnotili účinnost alternativních trestů na resocializaci klienta?

Nápověda k otázce: *Vyberte 1 správnou odpověď*

Velmi účinné Účinné Neúčinné Nelze posoudit

14 Jak byste hodnotili účinnost všech typů trestů odnětí svobody na resocializaci klienta?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu správnou odpověď*

Velmi účinné Účinné Neúčinné Nelze posoudit

15 Jaké předpoklady klienta podle Vás ovlivňují účinek trestů na jeho resocializaci?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

Věk Vzdělání Sociální zázemí Motivace Závažnost trestného činu Pohlaví

16 Myslíte si, že PMS poskytuje dostatek resocializačních programů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu správnou odpověď*

Ano Ne

17 Jak byste hodnotili efektivitu PMS při resocializaci klientů?

Nápověda k otázce: *Kdy 1 je nejméně a 10 je nejvíce*

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

18 Jak byste hodnotili dostupnost resocializačních programů PMS?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu správnou odpověď*

Dostupné Méně dostupné Nedostupné Nelze posoudit

19 Jak byste hodnotili kvalitu resocializačních programů PMS?

Nápověda k otázce: *Kdy 1 je nejméně kvalitní a 10 je nejvíce kvalitní*

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆ / 10

20 Jaké nástroje byste doporučili pro zvýšení efektivity PMS v rámci poskytování služeb klientům?